

(Arch.)

94

R

Arch. 94.

R

Antig rom.

HERCVLES

MEHADIENSIS

ANIMADVERSIONIBVS CRITICIS

ILLVSTRATVS

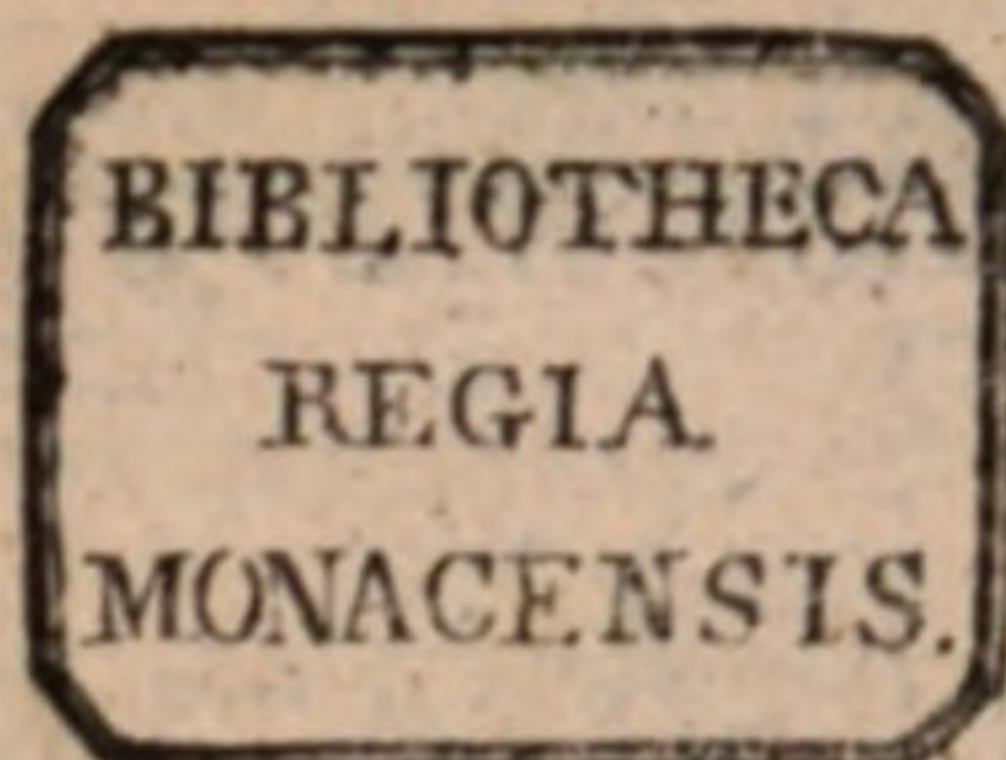
IAC. FERDIN. DE MILLER.

P E S T I N I,

APVD IOSEPHVM EGGENBERGER.

1806.

— — — — quæ sit dubiæ sententiæ menti,

Expeditam, et paucis — — — — docebo.

Virgil. *Aeneid.* Lib. XI.

IAC. FERDIN. DE MILLER

AMICO SVO

ANTONIO KISS

DE

SZENT-GYÖRGY

IN INCLYTO COMITATV TORONTALIENSI TABV-

LAE IVDICIARIAE ASSESSORI

S. P. D.

*V*t Herculem Mehadiensem animaduersionibus criticis illustratum *publici iuris facerem*, *existimationis meae ratio suaserat*, *ut vero laborem meum Tibi inscriberem*, *praeclarum tuum in Patriam studium imperavit*. *Tua enim promptitudine nouum rursus Antiquitatis Romano-Dacicae monumentum orbi erudito innotescit*, *quod diutius inter priuatos parietes delitescebat*, *aeternisque certe sepultum mansisset tenebris*, *nisi meis conatibus tuam iunxisses operam*. — *Vix meam in hoc exquirendo sollicitudinem Tibi ad aures peruenisse existimabam*, *iam mihi illius potiundi spem omni-*

no tantam feceras, ut in tua sponsione tuto confidere possem. — Paucis quippe diebus interpositis, non modo promissi fidem soluisti, sed eandem etiam singulari observantiae testimonio confirmasti, dum istud insigne ex aera Traiani fragmentum plasticum ea cum voluntate manibus meis consignatum volueras, ut illud Praesidi, et Promotori bonarum Artium, Litterarum, ac Litteratorum nostra in Patria summo, atque maximo, Serenissimo scilicet Archiduci, IOSEPHO, Principi regio, et Regni Hungariae Palatino tuo nomine traderem, et exhiberem. — Hanc tuam in me fiduciam non poteram non omni cum voluptate amplecti, et prouinciam sane iucundissimam tanto alacriori animo exequi, quanto rarius est isthoc tuum exemplum inter homines regionis, quos magis lucri cupidos, quam scientiarum amantes communis tenet opinio. — At enim Di tibi diuitias dederunt, artemque fruendi. Tu neutiquam eorum e numero es, qui deliciis fortunarum suarum pene diffluentes, ex Litteris ingenii cultum parare negligunt. — Te illae in vrbe oblectant, ruri non impediunt, suntque Tibi semper viarum comites. Te bonum patriae ciuem olim futurum augurabar, cum Te adhuc adolescentulum noscendi co-

pia mihi facta est. — Vidi in Te præstantissimi ingenii dotes, suspexi saepius tuum studendi ardorem, atque desiderium, quo adspirasti, ex literis quaerere laudem, et famam honestam. — Ista animi ornamenta, quae tum assiduitate parasti, te non abiecisse, quin potius auxisse, argumento est luculentissimo illa, quae virum nobilem decet, ad vitam recte, beateque ducendam, et in tractandis publicis, priuatisque negotiis, supra aetatem tuam cognitio. — Animum tuum neque curandae rei familiaris fatigia, neque demandatae in publicis Prouinciae Conuentibus occupationes a diligenti contemplatione auctorum in regione Temessiensi monumentorum abstrahunt, quin immo profundis Patriae abditis in dies magis delectaris, neque pateris in priuatis aedibus emori, quas ex bustis, morosoque vetustatis silentio in apricum nuper productas fuisse, sciueras Antiquitates; probe scilicet gnarus, eas tutissima esse historiarum archiua, speculumque priscorum temporum, in quo nationum, heroum, illustrium personarum, templorum, et cuiusuis cognominationis aedificiorum non tam memoria conseruatur, quam simulacrum exhibetur. — Ea sane de caussa veteres Graeci tantam impenderunt operam in colli-

gendis, custodiendisque monumentis, quae antiquitate, ac varietate eminebant, ut integras urbes nobiliores fecerint ob vetustissimas tabulas, signa, statuas, vasa, aliasque eius generis antiquitates, quibus ornatae fuerunt. — Ipse quoque C. Julius Caesar antiquissimas Troiae reliquias, et celeberrima eius inclytae urbis vestigia admiratus est. — Traianus autem Imperator Daciam magnificam reddidit urbibus, pontibus, thermis, aquaeductibus, templis, viis, et coloniis, quarum posterè etiamnum in gente Valacha supersunt. — Hinc est, quod in Hungaria subinde Lapides, Urnae, Statuae, aliaque monumenta inueniantur, quae haud postremam merentur attentionem, et influxum persaepe habent ad nostri aevi artificia maximum. — Ars plastica profecto ad primam hominis aetatem fere referenda est; quia desiderium si spectes, aemulandi naturam, illud certe iam in Aegyptiis, et Phoenicibus pullulasse observatum est: attamen in Graecia plane supra modum flagrasse, summae dexteritatis, plurimique pretii opera, quae ad nos peruenerunt, omne tollunt dubium. — Graeci artem suam cum Romanis communicauere, quorum studium cum primis fuerat, ut per vniuersum Imperium ingenii, gustus, et industriae prostarent

specimina. — Ex his tuus est Hercules in Dacia olim ripensi inuentus, cui Serenissimus Archidux noster pro insigni, qua pollet, in aestimandis Antiquitatibus perspicacia, tantum honoris deferendum ratus est, ut in suo Museo inter ceteras, quas possidet, prisci temporis raritates dignum eidem locum concedere non dubitauerit. — Id ex honorificis Tibi inscriptis Litteris intelligere, tanto suauius, gratusque accidere debuit, quanto maioris faciendum est praemium, quod laudabilis tua pietas, fides, et obseruantia hodie tulit. — Equidem Tibi plurimum gratulor, mihi ipsi vero maximopere gaudeo, quod singularis erga Te benignitatis interpretem me esse contigerit. — Accepisti iussu suae Serenitatis regiae meis e manibus annulum, gemmis pretiosum, qui percharum Hungaris nomen donantis, IOSEPHI, ARCHIDVCIS, PALATINI initialibus litteris affabre effictum, refert. — Sit, precor, istud munus Tibi, quoad vixeris, non modo perenne complacentiae documentum, verum etiam perpetuum ad gloriam, atque decus incitamentum. — Quanquam abs tua egregia animi, qua Te imbutum esse noui, indole, haud aliud vnquam promitti possit, quam, ut omnia tua consilia, atque facta ad optimi Regis nostri,

VIII

Patriaeque dulcissimae salutem, utilitatem, ac ornamentum nullo non tempore promte, fideliterque dirigas. Vale.

Scribebam Pesthini ad diem XVI. Junii

Anno MDCCCVI.

ROMANOS, debellata Italia, ex libidine pro-
tendendi vltra mare fines Imperii, neutiquam
Pannoniae, *Moesiae*, atque *Daciae* pepercisse,
easdemque in Prouinciam redegisse, e coeuis
Scriptoribus celebris olim SEVERINVS (a) per-
spicue interpretatus est. — Vnde facili coniectu-
ra assequi licet, in hoc amplissimo terrarum spa-
tio, administrationis publicae caussa, singula-
rem quoque Prouinciarum diuisionem intercessis-
se. (b) — Banatum *Temessiensem*, qui hodie tres
Comitatus *Temessiensem*, *Torontaliensem*, et *Kras-
souiensem* gremio suo fouet, *Daciae ripariae*, vel
ripensis cognominatione propter limites, quos ad
occasum Tibisci, et ad meridiem Istri ripa con-
stituit, insignitum esse, a plerisque creditur. (c)

(a) *Pannon. veter. monumentis illustrata*. Lib. III.
pag. 85. et seqq.

(b) Conf. SCHONHOVII ANT. *Dignitates omnes, administrationesque tam ciuiles, quam militares, quas Romani in Prouinciis Orientis, et Occidentis habuere, ex Antiquitatis reliquiis. Additus est et ipsarum Prouinciarum Libellus integritati restitutus*. 8. Basileae. 1552.

(c) GRISELINI FR. *Versuch einer polit. und natürl. Geschichte des Temeschwarer Banats*. 1. Vrl. pag. 2.

Partem illam Daciae antiquae, cui hodierna *Transilvania* includebatur, *mediterraneam*, illam autem, quae *Moldauiam* cum *Valachia* complectebatur, *Transalpinam* compellatam esse, ex monumentis, quae a SEIVERTO, (a) HOHENHAUSIO, (b) et FRIDVÁLSZKIO (c) recensentur, nonnulli existimant. — *Méditerranéam* certe primam, *Ripensem* vero secundam, aut graeco vocabulo *Paratomiam*, quod idem significat, nuncupatam fuisse, eruditissimus J. CH. ENGELIVS (d) praeclara rerum, locorum, et temporum combinatione explicat.

Primam profecto irruptionem in *Daciam ripensem* TRAIANVS Imp. A. C. 101. V. C. 854. fecit. Alteram in Dacos expeditionem, qua Caesar victoriosissimus foedifragum DECEBALVM penitus confecit, biennio post ea cum armorum felicitate suscepit, vt, erectis ibidem *municipiis*, perennes in Dacia ripensi sedes *Romanis* assignatas fuisse, superstitem *Lapidum* epigrapha confirmant. — *Csernensium* Coloniam ab eodem Impe-

(a) *Inscriptiones monumentorum Romanorum in Dacia mediterranea*, 4. Viennae. 1773.

(b) *Alterthümer Daciens in dem heutigen Siebenbürgen aus den Zeiten, als dieses schöne Land die Römer regierten mit Fig. und Karten*. Fol. Wienn. 1775.

(c) *Inscriptiones Romano-Transituanicae*. fol. Claudiopoli 1767.

(d) *Commentat. de expeditionibus Traiani ad Danubium* pag. 167. et seqq.

ratore, cum *iure italico*, eorsum deductam esse, etiam ex VLPIANO (a) probatur. — Non minus *Margum, Arcidaram, Turrim litteratam, Centum puteam, Bersouiam, ad Aquas, Lizisinum, Morisenum, Tibiscum*, aliaque in ripensi Dacia surrexisse Municipia, ex ruderibus, quae inibi inuenta sunt, dulcis Amicus meus ENGELIVS (b) perquam dilucide exploratum reddidit.

Si enim fides EVTROPIO (c) habenda est, TRAIANVS, *victa Dacia, ex toto orbe romano, infinitas in eam copias hominum transtulit, ad agros, et vrbes colendas*. Plurimo certe populo inhabitatam fuisse hanc Prouinciam, coniectare integrum est ex *Praefectura*, quam ad *Danubii*, et *Tibisci* littora, cum ipso *Ponte Traiano*, custodienda, institutam, apud ZAMOSCIVM (d) haec inscriptio lapidis testificatur:

*M. Papirio. M. F. C.
Praef. Coh. J. Pan.
In Dacia Praef.
Ripae. Tibissi. Danv.
Bii. Curatori. Pon.*

(a) L. 1. de Censibus. ff.

(b) *Comment. de exped. Traian. ad Danub.* pag. 233. et seqq.

(c) *Breuiar. Hist. Rom. Lib. VIII. Cap. 3.*

(d) *Analecta Lapidum vetustorum, et nonnullarum in Dacia Antiquitatum.* 3. Patauii. 1593. Cap. II. pag. 9.

Tis. Aug. In. Moesia.

II. Viro. Pop. Plebs.

Vlpia Traian.

Sar. Patr. H. M. P.

Nihil ergo mirum, si cum primis in Territorio, per quod se hodie Comitatus *Kassouien-sis* diffundit, plurima *antiquitatum monumenta* e terrae visceribus eruantur, quae passim aetatem dominantis in Dacia Imperii Romani loquantur. — Equidem non temnendam collectionem, omnis generis Antiquitatibus, quae in Banatu repertae sunt, opulente refertam, bonoque dispositam ordine, *Temesiae*, praeterita hyeme, lustrandi occasionem nactus sum, in Aedibus Amici, et Viri doctissimi, RR. D. ANDREAE RADVÁNYI Cath. Eccl. Csanad. Cantoris, et Canonici, etc. Seu Numos, seu Státuas, Vasa, Tabulas, aliaque videas, omnia certe tanti sunt nominis, vt in aliquo Instituti litterarii Museo, publico conspectui exponi mereantur. — Haud longe minori Antiquitatum, et Raritatum penu *Lugosini* potitur matrona lectissima, Coniux Generalis Campi Marschalli Locumtenentis, excellentiss. D. Comitissae SORO.

Amplior adhuc erat copia *Lapidum*, qui Anno MDCCXXXVI. effodiebantur, quum CAROLVS VI. Imp. et Rex Thermas *Mehadienses* restaurari iusserat, quine nunc propylaeum Augustae Bibliothecae Palatinae Vindobonensis exor-

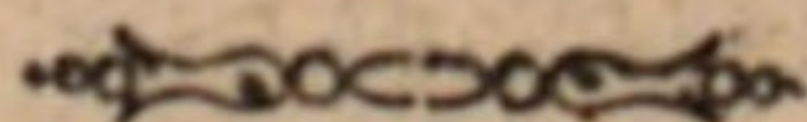
nant. — Anno MDCCLV. rursum per Cameralem Administrationem Austriacam, quae ab an. 1717. vsque 1778. hic magna cum potestate iurisdictionem exercuit, ingens numerus Lapidum, Vasorum, Numorum, et Statuarum, Viennam transportabatur: sed, quod nauis pone Pestinum undis Danubii mergeretur, praeter tristem memoriam, nihil aliud eorum, Patriae reliquum est.

Complura Fana, Delubra, ac Aras pro Imperatorum, atque Praesidum incolumitate Diis aquaticis, scilicet *Herculi*, *Aesculapio*, et *Hygiae* locatas fuisse, praecipue ad *Aquas*, vbi fluuiolus *Cserna* hodie *Hungariam* a *Valachia* disternit, et in cuius ripa scaturigines thermarum e terrarum rimis ebulliunt, olimque ad *Herculanæ thermas*, quas nunc *Mehadienses* dicimus, derivatae fuerunt, crebriora isthic inuenta rudera aedium, strata tegularum, et Tabulae votivae perspicue docent.

Istas iam antea CARYOPHILVS, (a)! (vero nomine PASCALIS GAROFOLO) postea etiam GRISELINVS (b) vulgavit. — Me inscriptiones illas, quae ad argumenti mei scopum quoquo modo facere videbantur, eorum caussa, qui patriarum antiquitatum cupediis oblectantur, hic repetere neutiquam piguit. — Talis quippe est:

(a) *Diss. epistolar. de Thermis Herculanis nuper in Dacia detectis.* 4. Mantuae 1739.

(b) *Geschichte des Temesch. Banats.* 1. Th. 9. Brief.

1-mo

HERCVLI. AVG. VALER. M.
 FELIX. RVFI. SATVRNINI. G. PP.
 T. P. EXPR. L. V. STATIONIS
 TSIERNEN. IIII. ID. A. ANNO. XI.
 BARBATO. ET. REGVLO. COS.
 EX. VOTO. POSVIT

2-do

HERCVLI. INVICTO. T. A. GEMIN
 IANVS. VET. LEGIONIS XIII. GEM
 ANTONIANAEX. VOTO. POSVIT

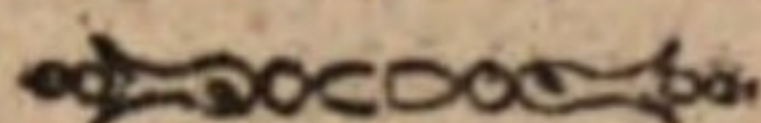
3-tio

HERCVLI
 PRO. SALVTE. IMPE
 RATORVM. SEVERI
 ET. ANTONINI. P. CONSER
 VATORI. AVGVSTORVM
 DOMINORVM. NOS
 TRORVM. C. I. GALLVS
 C. V. LEGATVS. EORVM
 PR. PP. CVM SVIS.

4-to

HERCVLI. GENIO
 LOCI. FONTIBVS
 CALIDIS. CALPVR
 NIVS. IVLIANVS
 V. C. LEG. V. MAC.
 LEGA. AVG. PP. PR.
 MOE — — — —

V. L. S.

5-to

HERCVLI
SALVTIFERO
Q. VIBIVS. AMILLVS
AVG. COL. DAC.
PRO. SALVTE
IVLIANI. FILII. SVI.

6-to

HERCVLI
INVICTO
P. CLAVDIVS
IVLIVS
COL. EJ. — — — O
B. R. V. B. S

7-mo

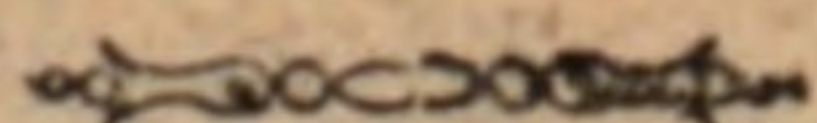
HERCVLI PRO
SALVTE. IMP
M. AVREL. ANT

8-uo

HERCVLI
TIBI
V. S.

9-no

HERCVLI
ET VENERI
MERCVRIVS
PRAEFECTVS
CVM. SVIS.

10 mo

HERCVLI IN
VICTO. L. POM
PEIVS. CELER
PRAEF. COOR
I. VBIORVM. V. S.

11 mo

HERCVLI. SANC
TO. SIMONIVS. V. C.
PRAESES. DACIARVM

Ex his inscriptionibus singulus comprehendere quit, Romanos Tabulas votivas *Herculi* suspendisse, ob reparatam valetudinem beneficio *Thermarum*, quae eius nomini dicatae, *Herculanarum Thermarum* appellationem accepere.

Has probabilius sub gubernio *Traiani* Imp. conditas fuisse, contra CARYOPHILVM, (a) qui illas ad tempora *Antonini* Caesaris retrusit, GRISELINVS (b) inscriptione Lapidis euicit in haec verba:

DIIS. ET. NVMINIBVS
AQVARVM
VLP. SECVNDINVS
MAR. VALENS
POMPONIUS. HAEM. V
HVLCARVS. A. VALENS
LEGATI. ROMAM. AD

(a) *Diss. de therm. Hercul.* pag. 64.

(b) *Temesch. Banat.* 1. Th. Brief. pag. 276.

CONSULATVM SEVERIANI. C. M. MISSI. INCOLVMES. REVERSI EX. VOTO.

Namque auctoritate MEZZABARBAE, PETAVII, PAVVINII, et aliorum ostendit *Seueriani* Consulatum sub imperium HADRIANI incidisse; (a) ac proinde Lapidem *Num. 1-mo* positum, in quo *Barbatus*, et *Regulus* memorantur sub *C. Aelio Antonio Pio* Consules, posteriorem esse recensita inscriptione, eumque CARYOPHILO, plurimum *Seuerianorum* (b) synonymia decepto, indubie ignotum fuisse.

Me, ut credam, *Herculanus thermas*, olim *ad Aquas* (nunc *Mehadiae*) sub *Traiano* adpertas esse, mouet, primo: ATHENAEVS, (c) qui perhibet, quasuis aquas calidas tum apud Graecos, cum apud Romanos *Herculi* dicatas, sacrasque fuisse: (d) secundo cultus *Traiani* in *Herculem*, declaratus per *numum*, qui sub quinto illius consulatu cudi, et a GRISELINO (e) delineari meruit, cuius pars vna *Herculem* refert erectum, inclinato paululum ad sinistram capi-

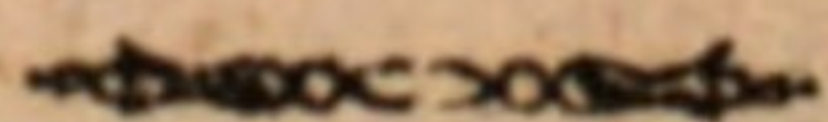
(a) *Temesch. Banat. II. Th. Brlef. II. pag. 110.*

(b) PLINIVS quoque vnus meminit, ad quem dedit *Lib. III. epist. 17.*

(c) *Lib. XII. edit. Lugdun. 1657. fol. pag. 512.*

(d) Complures huc pertinentes Inscriptiones in Italia, et alibi ad calidas aquas inuentae exhibentur a CARYOPHILO in *Diss. de therm. Hercul.*

(e) *Gesch. Temesch. Banat. I. Th. 9. Brlef. pag. 277.*

te, in pectore pelle leonina munitum, expansaque dextera, qua clauam subleuatam tenet, cum epigraphi: HERCVLI CONSERVATORI. Pars altera effigiem *Traiani* laureatam exhibet cum inscriptione: IMP CAES NERVA TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. T. P. COS. V. PP. (a)

Tertio: observatum est ab antiquitatum scrutatoribus, Familiam VLPIORVM, ad quam natales suos *Traianus* referebat, in tanta Deorum multitudine sibi prae ceteris *Herculem* pro salute regnantis *Vlpiae* Domus, gentilitium delegisse, singulari veneratione percolendum, testante id ipsum monumento Dacico apud GRVTERVM. (b)

HERCVLI
CONSERVATORI
DOMVS VLPIORVM
— — — M. VERECVNDVS

Quarto: Ipse quoque *Traianus*, deuicto penitus *Decebalo* votiuam hanc *Ioui*, atque *Herculi* appendit tabulam, a SEIVERTO (c) genuine editam.

IOVI STATORI
HERCVLI. VICTORI
M. VLPIVS. NERVA TRA
IANVS CAESAR

(a) *Ibidem* Tab. VI. Num. VIII.

(b) *Thesaur. antiq. Inscript.* pag. 45. Num. X.

(c) *Inscript. monum. Rom. in Dac. medit.* Sect. I. n. II. p. 4.

VICTO. DECEBALO
DOMITA. DACIA
VOTVM. SOLVIT

Quinto: Etiam a *Colonia Vlpia Traiana Sarmizegethusa* Arae *Herculis* pro salute Imperatoris, et eiusdem sorore *Marciana* appositam fuisse Tabulam, indicat Inscriptio apud SEIVERTVM (a)

DEO HERCVLI
PRO SALVTE
DIVI. TRAIANI
AVGVSTI. ET
MARCIANAE
SORORIS. AVG.
COLONIA. DAC
SARMIZ.

Vti vero ex his, Romanos ipsum *Traianum* ob praeclare gesta in Dacia, *Herculi* aequiparasse, mihi persuadeo; ita in hac regione ipsum etiam *Herculem*, seu propter thermas calidas, hic loci saluberrimas, seu propter prosperrimum armorum successum, quem *Traianus* idolo suo attribuit, diuinis plane extra ordinem honoribus exceptum esse, praeter tot, tantasque Lapidum inscriptiones, votivas Tabulas, et rudera Templo-
rum, cum primis infiniti numi, Signa, plurimae-
que Statuae, quae ad *Mehadiam* diuersae formae,
materiae, ac magnitudinis hunc usque diem hu-

(a) *Inscript. monument. Rom., in Dac. medit. pag. 7.*

mo egestae sunt, testimonium perhibent: at, superque firmum.

Admodum familiare fuisse Romanis, *balnea* sua Statuis, et Marmoribus instruere, ex SENECA (a) constat. — CARYOPHILVS (b) septem Statuarum *Herculis* meminit, quae *Mehadiae*, Supremae armorum per Banatum Praefecturae praesidente HAMILTONIO, anno 1736. in *Thermis Herculanis* repertae sunt. — Earum quatuor asserit integras, tres vero mutilatas fuisse, iudicio tamen DAN. ANT. BERTOLI architecti peritissimi, haud magni pretii. — Istarum pulcherriam quae in Caesarea Bibliotheca Aulica Viennensi videri potest, duorum pedum altam, ex candido marmore describendam, aeriue incidendam, (c) sumsit. — *Herculis* dextrum brachium incumbit clauae, (d) qua *apri erymanthei* caput tangit: in sinu tunicae *Hylas* tria *Hesperidum* mala habet, et pone pedem sinistrum canis venaticus sedet, qui puerum intuetur, designans fortitudinem *Alcidis*, dum in monte Arcadiae Ceryneo agros deuastantem aprum mactauit. GRISELINVS (e) etiam iconem exhibet *Sarcophagi* an. 1755. sub

(a) Quum *Epist.* 86. ait: „ quantum Statuarum, quantum Columnarum?

(b) *Diss. de Therm. Herculan.* pag. 94.

(c) *Ibidem* pag. 99.

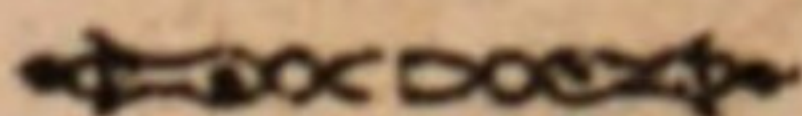
(d) Ex THEOCR. *Idyl.* XIII. 57. constat, Herculem semper exhiberi cum claua in manu dextra.

(e) *Zemesch. Banat. Geschicht.* Tab. III. fig. III.

Generale ENGELSHOVEN ibidem effossi, cui insculpta iacet ignota mulier, stipata ex utroque latere diversae formae *Herculibus*. Lapidis incisae *Herculis* Statuae praeter has non innotuerunt ei plures: contra vero *Numos*, et *Lares* innumeros repertos asseuerat, quorum potior pars in exteras regiones ablata est. (a) — Exportatarum in omnes Europae Prouincias Antiquitatum causam neutiquam aliam crediderim, quam, quod *Banatus Temesiensis* a tempore recuperationis usque annum 1778. non per indigenas Hungaros, sed per congregatam vnde inde hominum colluuiem inhabitatus fuerit, Officiolatusque peregrinus Patriam nostram thesauris spoliare, sibi minime religioni duxerit. Ea propter, quae ex vetustatis *Banaticae* reliquiis apud priuatos Cives adhuc occultantur, valorem non aequant earum rerum, quae longe hinc abducta foris suspiciuntur. — Ex illis, quae bonis auibz adhuc domi supersunt, exhibet idem doctissimus GRISELINVS (b) in III. Tabula figuram 2dam, quae repraesentat *Statuam aeneam Herculis*, pedibus per transversum positis, clauae, quae pelle Leonis obtegitur, incumbentis, manu sinistra post dorsum posita, dextra autem demissa, corpus fatigatum tantisper in partem dextram inclinantis, visam sibi in aedibus Comitum IOANNIS a SORO, olim Supremi

(a) Ibidem 9. B. I. pag. 284.

(b) Gesch. des Temesch. Banat. I. Th. 9. B. I. pag. 85.

Armorum per Banatum Temessiensem Praefecti.
 (a) Mihi quoque fortuna nuper euenit, aliam
 perinde aeneam *Herculis* Statuam in altitudine
 vnius pedis geometrici, repertam inter agros *Te-*
mesienses a limitropho mihi illyro, videndi apud
 RR. D. Canonicum RADVÁNYI. — His adhuc
 plures posse inter rudera, quae in regione *Me-*
hadiensi, etiamnum superficiem terrae tegunt,
 aut in visceribus latent, inueniri, dubium non
 est, si auctoritate publica, in quaerendis vetustis
 Romanorum, Dacorum, aliorumque Populorum,
 quos eam regionem, EVTROPII (b) testimonio
 incoluisse, rectissime animaduertit NIC. SINAIUS
 (c), monumentis, maior aliqua cura adhiberetur,
 et rerum patriarum studium, multis de caussis
 Hungaro necessarium, tandem aliquando poten-
 tiores Toparchas, pro Gentis gloria, communi-
 que vtilitate magis percolendum inflammaret. —
 Heu! quam facile tum Patria nostra Penario An-
 tiquitatum domesticarum potiretur! — Sed enim
 nemo adhuc obortus est, qui sitim Patriophilo-
 rum extinguere, et negligentiae, cuius ab exte-
 ris, haud omni culpa vacui, arguimur, libem

(a) Huic in omnibus similem, sed rudi manu ex
 aere elaboratam, cum meo nuper ex Banatu reditu,
 Bibliothecae regnicolae donauit ILL. D. LADISLAUS
 L. B. de RÉVA Perpetuus in Szklabina, et Blatnicza.

(b) *Breu. histor. Rom.* Lib. VIII. Cap. II.

(c) In Praef. ad edition. Entropii Debrecinen. 8.
 ar. 1777.

abstergere velit. — Egoismus, invidia, et luxus eo plane tempore, quo Hungaria inter summas rerum, et temporum vicissitudines maioribus nunc, quam vnquam alias, abundat opibus, nullum prudens admittit consilium. — Omnia sine onere vndeunde suppleri desiderantur, quo redditus largissimi potius ad ostentationem profundi valeant, quam vt honorifica promouere oporteat Instituta, Litteras, aut Litteratos, praemioque dignissimos Patriae Ciues quadantenus beare. — Vtut illiberalia huius generis exempla quotidianam experientiam exclamare cogant! O tempora! o mores! tantum tamen abest, vt despondeamus animos, quin potius iacentem virtutem bona Sere-
nissimi Archiducis, Principisque Regii, IOSEPHI, Regni Palatini voluntas erigit, neque amplius dubitare sinit, Hungariam mox *Museo* etiam Anti-
quitatum, Pretiosorum, Artefactorum, rariorum-
que Rerum gauisuram. — Hungaros nunquam alienos fuisse, a talismodi Collectionibus, testi-
monio est *Csaktornyense* Zrinianae Stirpis, quod TOLLIVS (a) quoque olim admiratus est, cime-
lium. Nostro aevo primatum sibi optimo iure
vendicat Promptuarium, (si *Fraknoense Principum Eszterházy*, et *Hiderváriense* Comitum *Viczay* excipias) in hoc genere praestantissimum,
quod incredibili sumtu Vir de Rege, Regno, et
cum primis de inope, ac morbis afflicta hominum
classe meritissimus, excellentiss. ac illustriss. D.

(a) *Epistolar. itinerar.* Epist. VI. pag. 24°.

STEPHAN. MARCZIBÁNY de *Puchó* S. C. ac
 itidem C. R. Maiestati a consiliis intimis coacer-
 nat, atque *Budae* in aedibus suis perlibenter
 inspiciendum praebet. — Eho! quantum non
 ornamenti, utilitatisque accessorum Nationi pu-
 tas, quodsi plurimum liberalitas ex amore erga
 Patriam dulcissimam aliquod cōderet Palatium,
 in quo singulus, qui rem viam dignam ex anti-
 quitate possidet (si proprietatis iure se penitus
 exuere, et Patriae donare noli.) saltim erga *fidei*
commissum deponeret, et communi vsui sub pu-
 blica iurati Custodis cura, ac vigilantia indul-
 geret. (a)

At enim iaciuntur iam hanc in rem pedeten-
 tim fundamenta optatis ima, a germanae solidi-
 tatis Popularibus mox aliis promouenda. — Equi-
 dem vehementer gratulor, mihi nuper, *Temesiae*
 ex altissimo iussu cum praecipuis Bibliothecae
 Regnicolaris Manuscriptis propter hostium inua-
 sionem commoranti, ac etiam extra Locī sedem
 in augendum celeberrimum Institutum Regni *Szé-
 chényianum* nunquam non intento, fortunam eue-
 nisse, vt Statuam HERCVLIS non grauate, et
 gratuito imperarem, per me XIX. Martii cur-
 rentis anni suae Serenitati Regiae, Regni Hun-
 gariae Palatino, praesentatam, atque traditam. —
 Genuinum illius simulacrum, vt aeri incidatur,

(a) Conferendum hanc in rem est *Museum Hunga-
 ricum* per me altiori iussu proxime concinnatum, suo
 tempore typis vulgandum.

perspicaciores Antiquitatum arbitri omnino dignum existimarunt, prout nempe nostrae huic Dissertationi praefixum conspiciuntur.

Statua ipsa ex aere procusa, (a) in altitudine octo pollices aequat, insistens quadrangularem rubro marmori, quod ad hunc usum postremus illius possessor polliri curavit. — *Hercules* condensae barba, crinibusque in capite spissis horridus, extenso tantisper sinistro brachio, adpensam tenet pellem *Leonis*, ac vola tria mala *hesperidum* comprimit: corpore autem modice in partem laevam inclinato, pedem quoque sinistrum infra genu introrsum torquet, atque protensa dextro femore, nodis inflexae *clauae* expansam manum dextram nixatur.

Haec anno MDCLXXX. intra arua *Schinitzensia* pone *Mehadium*, ab incola regionis, forte sulco in terram altius impresso, inuenta fuit. Mox de manu in manum tamdiu circumacta erat, donec anno MDCLXXXII. pro exiguo pretio, denato RR. D. ERNESTO NEVMANN de *Pucholcz* Cath. Eccl. Csanadiensis Praeposito, et Canonico, eo adhuc tempore Liberae, Regiaeque Civitatis Temessiensis Parocho, Antiquitatum Banaticarum Collectori, et Scrutatori studiosissimo (b) primum in pignus cessa, dein

(a) Bronze.

(b) GRISELINVS *Gesch. des Temesch. Banat.* IX. Brief. pag. 274. fatetur, secum plures Lapidum Inscripti-

vero vendita fuisset. — Intercedentibus aliquot annis e Transilvania reduci erudito Anglo occasio facta est, hocce perrarum antiquitatis monumentum accuratius examinandi. — Is *Herculem* nostrum non modo proprio delineauerat pugno, sed etiam quingentos Rhenenses pro eodem obtulit, ne vacuus (vt praetexnabat) ex litteraria, quam per Ditiones Hungaricas suscepit, peregrinatione in Patriam reuerteretur. — Post vnus anni intervallum nomine Societatis Scientiarum Londinensis eandem Statuam perraris Romanorum, Graecorumque numis in valore bis mille florenorum, redimere attentavit. — Verum venerandus senecio tunc thesaurum suum amplius aestimare doctus, nullis pollicitationibus induci potuit, vt illum, quoad vixerat, e manibus suis dimitteret.

Hanc *Herculis* nostri historiam a IOS. ERNESTO de ZIHRER ad supremam Caesareo-Regiam Armorum in Banatu Temessiensi Praefecturam orientalium Linguarum Interprete accepimus, cui tanto maior fides habenda est, quanto certius est, eidem cum defuncto Praeposito per multos annos intimam intercessisse amicitiam. — Mibi autem fidedigne constat, a pluribus sollicitatum fuisse, vt sub honorificis conditionibus isthoc venerandae antiquitatis artificium *Museo hungarico*

ptiones a NEVMANNO communicatas fuisse, Herculanæ tamen Statuae non meminit, quam certe fidelissime depinxisset, vt alias descripsit, si memoratus Praepositus iam eorum Statuam hanc possedisset.

Regni, transcriberet: ast responsum, quod Excell. ac Ill. D. Comiti FRANCISCO SZÉCHÉNYI de *Sárvár-Felső-Vidék* (tit.) etc. etc. nunquam satis digne concelebrando regnicolaris Bibliothecae, et Numophylacii hungarici Conditori reddidit, eum in sensum adornatum erat, ut ab excusatione, qua usus est, diuinare licuerit, ei sincerum haud fuisse animum, quocunque demum pretio, cambio, vel promissis, alicui cedendi. — Interim mors repentina illius cogitata, quaequae illa fuerint, praeoccupauerat, sicque anno superiore cum reliqua illius suppellectili domestica etiam *Statua Herculis* sub hasta vendebatur, quam ANTONIO SPRUNG, opulento Ciui, et Quaestori in quinquies decem Rhenensibus redimere placuit.

Mihi cum vltima mensis Nouembris anni praeteriti *Temesiám* appellerent aliqua quidem obscura iam erat *Herculis* nostri notitia, sed, quod supra tres menses quotidie fruerer praecipuae, quae illic residet, Nobilitatis perquam cultae, et hospitalis consuetudine, omnis mihi campus adpertus est, in vberiore perueniendi cognitionem. — Examinaui isthoc monumentum non semel, sed pluries, vocatis in consilium praeceptis Artis criticae, omni cum cautione, quam in diiudicandis huiusmodi Antiquitatibus nunquam non adhibendam suadent MONIFAVCONIVS, (a)

(a) *L'Antiquité expliquée, et représentée en figures. V. Tome* Paris 1719. fol.

WINKELMANNVS, (a) aliique. — Neque etiam deerat occasio consulendi Viros, priscorum operum insigniter peritos, quorum iudicio maxime excitatus fui, ne me pigeret omnem mouere lapidem, in procuranda ista minus obuia Antiquitate. — SPRVNGIVM haud difficilem, vt sinistre putabatur, expertus sum, quin immo aderam, quum promptissimus omni, quam emtionis iure in hanc *Herculis* Statuam adeptus est, proprietati renunciauit, eandemque in praeclarum, et sedulum artium, patriaeque cumprimis Litteraturae Cultorem, ANTONIVM KISS *de Szent-György*, in Inclyto Comitatu Torontaliensi Tabulae iudicialariae Assessorem transtulit. Iste vero, vt suum in Patriam studium publico aliquo testimonio confirmaret, pro deuotione, atque obseruantia, qua vniuersa Hungaria fertur, Serenissimo nostro Archiduci, Regni Palatino, et Principi Regio, IOSEPHO eandem per me muneri misit.

Nisi me fallat opinio, nostro *Herculi* nentiquam in aliquo Fano locus fuerit, sed *Penatibus*, qui Prouinciarum, Regnorum, ac Urbium curam gerere existimabantur, (b) *Laribusque*, qui in Domibus colebantur, (c) probabilius adnu-

(a) *Veschichte der Kunst, und des Alterthums* II. Th. 4. Weim 1776.

(b) De quibus VIRGILIUS *Aeneid. Lib. IV.* cecinit:
Tu genitor, cape sacra manu, patriosque Penates.

(c) OVIDIUS *Fastor. Lib. II.* de his ait:
— — — *vigilant nostra semper in aede Lares.*

merandum, coniicio ex forma Statuae, quae pedem geometricum non superat.

POMEYVS, (a) *Indigetibus*, et *adscriptitiis* Diis, ad quos *Heroes* pertinebant, *Hercutem* accenset, eiusdemque figuram exhibet, cuius caput leonina pellis operit, incubantem dextra clauae: addit quoque numum, in quo *Hercules* spectatur sinistro humero pellem leoninam, dextra clauam gestans. Has, aliasque huius Dei formas indubitatum est, desumtas esse a laboribus, quos perfecit, quosue NATALIS COMES (b) prolixius recitat. Paucis eosdem exprimit AVSONIVS (c) versibus, perperam VIRGILIO adscriptis:

Prima Cleonaei tolerata aerumna Leonis,
Proxima Lernaeam ferro face contudit hydram,
Mox Erymanthaeum vis tertia perculit aprum,
Aeripedis quarto iulit aurea cornua cerui,
Symphalidas pepulit volucres discrimine quinto,
Threiciam sexto spoliauit Amazona balteo,
Septima in Augiae stabulis impensa laboris,
Octaua expulso numeratur adorea tauro,
In Diomedaeis victoria nona quadrigis,
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam,
Vndecimum mala Hesperidum distincta triumphum,
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

(a) *Panth. mythic.* Part. VI. pag. mihi 231. et seqq.

(b) *Mytholog.* Lib. VII. Cap. I.

(c) apud ROSINVM in *Antiquit. Roman.* Lib. II. Cap. 17.

Istas porro, pluresue HERCVLIS labores, aut potius laborum commenta, quae Poetae confinxerunt, plebsque fabulis assueta religiose adoptavit, iam olim D. AVGVSTINVS (a) sapienter observavit, a *Samsonis* gestis, quae in Sacris Litteris (b) enarrantur, mutuata fuisse. Vti enim *Samson* leonem discerpserat, ita id ipsum *Hercules* fecisse fingitur. Huic facto nostra Statua plane respondet. — Videtur generosus iste actus non abs re inter praecipuos illius labores, a DIO-DORO SICVLO (c) recitados, passim primo loco poni, eaque de caussa procero corpore cum pelle Leonis, atque claua in dextra manu hocce idolum, ALCIDIS nomine ab omnibus populis condecoratum pingi, haud inconsulte HOLLEVS (d) animaduertit.

Hercules enim, venationi per siluam *Nemaeam* intentus fingitur offendisse in Leonem insolitae magnitudinis, quem mox enecuit, cuiusue exuviis se postea exornauit. — Quo autem gladiatoria ista pugna nunquam non a populo celebraretur, commenti sunt Poetae, hunc ipsum *Leonem* ad astra sublatum, et inter duodecim Zodiaci Signa adoptatum esse. (e) Singulari dein-

(a) de *Ciuit. Dei* Lib. XVIII. Cap. 19.

(b) *Lib. Iudicum* Cap. 12. 14. 19. et 20.

(c) *Historiar.* Lib. V. Cap. 2.

(d) *Mytholog. seu fabul. Deor. Hist.* Lib. III. Cap. II.

(e) MANIL. *Astronom.* Lib. I. HYGIN. *Astron.* Lib. II. Cap. 24.

de cultu *Herculem* a *Florentinis*, *Veliteranis*, aliisque orbis eorum cogniti gentibus exceptam fuisse, eruditissime adnotavit FRAN. ANT. GORIVS. (a) — *Syrriorum* quoque Reges, vtpote: *Seleucidae*, et *Heracidae* pellem leoninam summi ornamenti loco gestasse narrantur; quemadmodum hodie nobilis miles Praetorianus Hungarus in Aula Caesareo-Regia Vindobonensi Tygridis pelle, ornatus elegantioris ergo vinctus est. (b) — Immo PAVSANIAS (c) perhibet, sua adhuc aetate in saltibus, qui *Cleonem* inter, et *Argum* iacent, ostensum sibi fuisse antrum, quinque ab Urbe *Nemaea* dissitum stadiis, in quo Leo, ab *Hercule* dilaniatus, domicilium suum habuisse, pie ab incolis regionis credebatur.

Non vero vnum, sed plures olim extitisse *Hercules* iam etiam veteres Scriptores contenderunt. Ita DIODORVS SICVLVS (d) tres huius nominis fuisse Deos docuit, CICERO (e) sex asseruit, TARENTIVS VARRO autem plane tres supra quadraginta numeravit. — *Phoenicius* putabatur antiquissimus esse, cuius honoribus *Tyrii* solenne posuerunt Templum, *Aegyptiacus* delinquentibus asylum praebuit, *Cretensis*, vel *Idaeacus* auctor Ludorum Olympiacorum fuit. — Hos

(a) *Antiquitat. Etrusc.* pag. 33.

(b) DÉCSISAM. *Sz. Magyar Koron. Histor.* pag. 499.

(c) *Descript. Graeciae* in *Corinth.* pag. mihi 1114

(d) *Bibl. Histor. Lib. III.* pag. mihi 207. et 208.

(e) *De Nat. Deor. Lib. III. Cap. 16.*

excipit *Endouellicus* Hispanorum, *Ogmius*, itemque *Magusanus* Gallorum, *Daesanaus* Indorum, *Alcaeus*, vel *Alcides* Graecorum. — Etsi verogens ridicule quaequae comminisci exercitata, inioribus duntaxat suis Diis *Herculem* accensuerit, in illum tamen vnum, quae coecitati vetusti temporis fabulari placuit, generosa fortitudinis facinora liberalissime *Graecia* transtulit. (a) — Singulas de *Hercule* persequi fabellas ad Dissertationis huius argumentum nequaquam facit, neque etiam ad illustrandam Statuam nostram pertinet, sed curiosos Antiquitatum, et studiosos Mythologiae Lectores ad HYGIVM, (b) MACROBIVM, (c) THEOCRITVM, (d) SENE-CAM, (e) VOSSIVM, (f) BANIERIVM, (g) COMITEM NATALEM, (h) SCHATZIVM, (i) aliosque remittimus.

(a) Graecis Herculem summo in pretio fuisse, testis est HORATIVS, quum *Carm. Lib. IV. Od. 5.* ait:

— — — — *Laribus tuam*

Miscet numen, uti Graecia Castoris,

Et magni memor Herculis.

(b) *Poetic. Astronom. fab. 31.*

(c) *Saturnal. Conuiuior. Lib. 1.*

(d) *Idyllior. 32.*

(e) *Hercul. furent.*

(f) *Theolog. Gentil. Lib. III.*

(g) *Erläuterung der Götterlehre, und Sabeln aus der Geschichte. IX. B. V. Abtheil. III. B. VI. Kap. pag. 341.*

(h) *Mytholog. Lib. VII. Cap. I.*

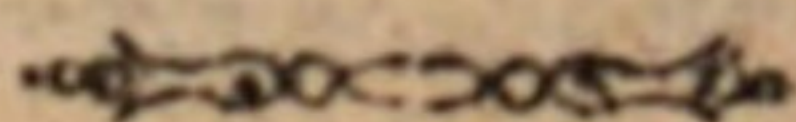
(i) *Antiquit. Graec. et Rom. Lib. I. Cap. 1. pag. 52.*

Silentio tamen haud praetereunda esse videtur opinio CLERCII, (a) qui *Herculis* nomen nentiquam fuisse proprium personae, sed appellativum a phoenicia voce *Harokel*, vel *Rokel*, quae Mercatorem significat, derivatum existimat. Hoc enim cognomine vocatos fuisse docet, qui incognitas terras detexerunt, nauigiis in dissitas regiones novas Colonias deportarunt, omnemque curam, atque sollicitudinem adhibuerunt, ut Territoria a feris animantibus repurgarentur, ad quaestum sine periculo promouendum, commodeque exercendum, quem propter bestiarum frequentiam subinde impeditum fuisse, diuinare pronum est: (b) — Venationes proinde contra noxia animalia illic instituere oportuit crebriores, cuius generis mox fontem heroismi, immo etiam fundamentum belligerationum euasisse, confirmat exemplum, quod Sacrae Litterae apud MOSEM (c) in *Nimrodo* luculentissimum exhibent. — Inde ergo est, quod Heroes illius aevi *Herculis* adpellatione condecorati, et distincti fuisse, non temere putentur. — Sub *Hercule* Tyrensi latet utique *Thasius*, sub phoenicio *Agenor*, sub Ae-

(a) *Biblioth. vniuers.* Tom. II.

(b) Conf. nostram *Exercitat. X. de Origine Commercii, et Nauigation.* §. XI. inter *MSS. Opera omnia varii argumenti* Tom. IX.

(c) *Genes.* Lib. I. Cap. X. v. 9. ait: „*fortis venditor coram Domino.*

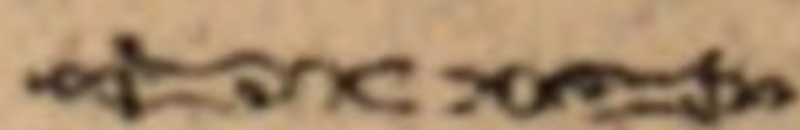
gyptiaco *Osöchor*, sub aliis alii paulo superius memorati. — Si istis adiiciamus *Dacicum*, et sub hoc nomine *Traianum* intelligamus, nihil audacter asseueramus, quum tot, tantaque fuerint Imperatoris huius in Dacia praeclare gesta, ut cum incredibili *Herculis* robore non abs re comparari valeant. Quae uti haud fictitia, sed omnino vera sunt, ita eadem, Populo, Senatuque Romano annuente, in perennem rei memoriam famigeratissimae *Columnae Traianae* incisa fuere, cuius effigiem cum descriptione praeter alios olim AND. MORELLIVS (a) publica luce donauit.

Sed, ne extra orbitam diutius diuagari videar, regredior ad *Herculem mehadiensem*, quem profecto a figuris, quas in diuersorum Scriptorum Operibus depictas inspicere licuit, differre confitendum est. — Hoc autem discrimen, nostro antiquitatis Banaticae monumento non postremam addere *raritatis* notam, facile perspici potest. Vti enim *Herculi* diuersi attribuuntur labores, ita quoque Pictoribus, Statuaris, atque aliis Artificibus variarum formarum icones effingere visum est. Attamen obseruarunt Critices periti, in nullis fere imaginibus, gemmis, statujs, aut nummis desiderari praecipuos eius characteres, scilicet *clauam*, atque *exuuias Leonis*. — Apud Ce-

(a) *Columna Trajana exhibens historiam utriusque Belli Dacici a Traiano Caesare Aug. gesti. cum fig. fol. Amstaelod. 1752.*

leb. olim MONTFAVCONIVM (a) singulares
Herculis figurae sic depinguntur: „ Staturae fuit
„ enormis, roborisque incredibilis: quidam eius
„ staturam fuisse ait quatuor cubitorum, pedis-
„ que vnus, tresque dentium ordines habebat,
„ vt fabulatur alius. Quia vero nihil fere in My-
„ thologia non controuersiae obnoxium est, de
„ statura Herculis varia narrantur; Hieronymus a
„ Clemente Alexandrino in Protrept. pag. 9. al-
„ latus, Herculem ait, brevis staturae fuisse, spar-
„ sis, neglectisque capillis, sed immani corpo-
„ ris robore. Dicaearchus ibidem ipsum statura
„ quadratum ait, neruosum, nigrum, aquilino
„ naso, caesiis oculis, capillis incomptis. Proce-
„ rae vero illum staturae, imberbemque videmus
„ in imagine sequenti, vbi clauam tenet: imber-
„ bis item conspicitur in gemma, vbi solum ca-
„ put lauro coronatum comparet: laurea Corona
„ iam aliquod certamen iniisse indicat, si tamen
„ is vere Hercules sit, qua de re dubitatur, fides
„ esto penes eum, qui pro Hercule habuit, et
„ publicauit. “ — Quo vero differentia figurarum
Herculanarum clarius innotescat, inspiciendae, et
examinandae sunt ipsae Tabulae, quas MONT-
FAVCONIVS pretiosissimo suo Operi adiecit. Sic:
*Tomo I. in Tabula CXXIII. videre est, simula-
cra Herculis modo coronati, modo imberbis. In*

(a) Haec in textu gallico legenda sunt: in *L'anti-
quité expliquée, et représentée en figures fol. a Paris*
1719. Tom. I. Cap. I. §. V. pag. 195.

Tabula CXXIV. barbati plures repraesentantur *Hercules* cum varia corporis inflexione, et diversis laborum attributis. In *Tabula CXXV.* videas ab eo imperterite dilaniari leonem. In *Tabula CXXVI.* et *CXXVII.* ex Museo *Maffeiano* varii moduli producuntur Numi, eius honoribus cusi, diversosque fortitudinis actus exprimentes. Ex innumera *Herculum* multitudine, quos MONTFAVCONIVS ex autographis in splendidissimum suum Opus asciuit, *Lari* nostro Banatico quadantenus accederet repraesentatio *Herculis* in *Tab. CXXVII. Num. I.* si pedem sinistrum non directe, dextrum minus extensum teneret, et ligatos fascia non haberet capillos, tametsi cetera attributa nostrae respondeant Statuae. — Perinde ad eandem prope accederet figura in *Tabula CXXIX. Nro. 2.* ex Museo *Fontainiano* desumpta, si pede sinistro protenso, et dextro directo, capillisque lauro obductis ab ea non distingueretur. — Universim denique *Herculis* Statuae, quae cum variis Inscriptionibus, itemque numi Herculani, quorum icones in Tabulis CXXX. vsque CXLI. exhibentur, nostrae Antiquitati neutiquam conueniunt. — Itaque nostro huic perraro monumento inter singulariores, et originales affabre formatas *Herculis* Statuas locum concedendum esse, ex principiis Artis plasticae talismodi antiquitatum periti merito arbitrati sunt.

Etiam si ultro admittendum sit, eam haud esse opus Artificis ex prima Romana antiquitate

servatum, cui princeps fortassis subsellium adiu-
dicandum putetur, minusque tale (vt verbis ERY-
CI PVTEANI (a) loquar: in quo *obstupescas et*
Lysippi aera, et Apellis colores, et Pyrgotelis
coelamina; sunt tamen in eo praesto — — — *me-*
ritae non vilia praemia musae, manetque ideo
dignum certe aeui sui artificium. — Varietas enim
et ars in fingendo, sculpendisque membrorum
musculis, cultu item, habituque corporis polien-
do vetustatem figurae mirifice commendat.

Quodsi proinde 1.) tempus duplicis *Traianae*
expeditionis in *Daciam* contra *Getarum*, (b) vel
Sarmatarum (c) Regem *Decebalum* penitus debel-
latum, quodsi item 2.) Pontis super Danubio,
iussu eiusdem Imperatoris (d) ab Architecto *Apol-*
odoro Damaseno erecti, quae etiamnum visun-
tur, rudera; quodsi praeterea 3.) innumerorum
Lapidum, et cum primis illorum, quos recitavi-
mus, tum etiam aliorum, qui apud LAZIVM,
TRÖSTERVM, ceterosque existunt, inscriptio-
nes, quodsi insuper 4.) summum cultum, quo
TRAIANVS, immo vniuersa Stirps VLPIORVM
Herculem prosequebatur, quodsi denique 5.) De-
lubrorum vestigia, thermarum cauernas, reper-

(a) *Epistol. Promuls. Centur. I. epist. 4.*

(b) *Dacos* nomine *Getarum* apud PLINIVM, STRA-
BONEM, et PTOLOMAEVM venire, cognitum est.

(c) PASTORIVS *de origine Sarmatar.* pag. 54.

(d) PLINIUS *Epistol. Lib. VIII. epist. 4.*

tos nummos, atque effossos illic diuersae magnitudinis, habitus, et materiae Statuas Herculanæ, a nobis superius insinuatas, cum rerum, locorum, et temporum adiunctis diligentius expendere lubet, nihil profecto nos prohibet credere, Statuam nostram, *suo in genere* admodum perfectam, ætate *Traiani* prociusam esse,

Verum, ne quid vanum a me dictum putetur, inspiciatur, quaeso, *numus* a CARYOPHILO (a) cum epigraphi DIS AVSPICIIVS TR. P. III, COS. II. P. P. propositus, in quo figura *Herculis* ne hilo quidem a monumento Banatico recedit. *Hercules* crispus, et barbatus gestat signa, scilicet *clauam*, quam semper dextra ipsius manus capiebat, (b) atque *exuvias Leonis*, quem in *Nemea* conflixit, e brachio pendentes, (c) cum tribus in manu *Hesperidum* malis: ceterae quoque corporis partes, et flexiones cum nostra antiquitate plene cohaerent. A latere eius Bacchus dextra vas, sinistra hastam tenet, nudi stantes, in quorum medio Tigris, Numus percussus est A. V. C. 947. Christi 194. Coss. Seuero, et Albino Caesare Seueri Imp. 2. — Quare fidenter coniectari potest, *Herculem Mehadiensem* in Dacia fortassis *prototypon* fuisse inter Lares, ab

(a) *Diss. epist. de Therm. Herculan.*

(b) Καὶ ῥόπαλον, τὸ ὃ αἰὲν ἐχάανδαν δεξιτερῇ χειρὶ
THEOCRIT. *Idyl.* XIII.

(c) Δέρμα λέοντειον μάλα ὃι κεχρησμένον αὐτῷ
THEOCR. *Idyl.* XXIV.

Incolis singulari veneratione observatos, ex quo delineati numi figura transumpta est, hacque moneta esse utique priorem. — Mihi profecto, si numum hunc excipiam, iconem Idolo nostro *adaequate* similem, nondum videre contigit; tametsi complures Antiquitatum romanarum, et graecarum Scriptores, vel Editores consulere neutiquam neglexerim. Non tamen existere negauerim, quae meos effugerunt oculos. — Obuium certe non est. Haec ergo *raritas* iam omnino sufficit, ad vetustum isthoc artis plasticae specimen condigno donandum pretio, etiamsi euenire possit, ut impudens quidam aristarchus imprudenter assurgat, et opinione sua, nonnulla, quae emendatissima, accuratissimaque Aesthetici requirere solent, forsitan adhuc desiderari arbitretur. — At in hoc quoque genere Artifex operi suo utcunque prospectum esse voluit, nihilque praetermisit, quod ad celebrandam florentem TRAIANI aetatem quoquo modo pertinere iudicauit. — Sedatis enim in Imperio turbis, compositisque dissensionibus, Roma nouam rursus vitam sub TRAIANO Imperatore induit, artes denuo florere coeperunt, artificesque praeclaris iterum operibus parandis sua impenderunt studia. — Celebris nuper philotechnus WINKELMANNVS (a) id recte sibi persuasit ab architectonicis monumentis, et ex Statuis

(a) Geschichte der Kunst des Alterthums. II. Th. I. Kap. pag. 825. — 830.

illius temporis, quae naturam, ut aiunt, *idealem* mirifice exprimunt, ingenium, argumentum dexteram denique Statuarii praedicant, tametsi paucae admodum reliquiae maiorum, at contra amplior minorum Statuarum copia supersit. — Ad has referendus quoque est *Hercules* noster *mehadiensis*, cuius vultus vitam, et spiritum annunciat, et validae, quae per totam aeneam hanc figuram protenduntur, lineae quemdam eminentem fortitudinis gradum indicant. — Quanto enim diutius eam conspexeris, tanto accuratior non potest non adparere audax ductuum in hac Statua maiestas. — Multa certe cum perspicacia, et pene ad calculum revocata corporis inflexio, quae non minus in superficie membrorum, quam etiam in modo depressis, modo in altum editis musculis dominatur, plurimum commendat artificis dexteritatem, qui scilicet venustatem cum praecellentia roboris, viriumque adeo feliciter copulare novit, ut harmonia, proportio totius operis, et vinculum suis partibus aptissime respondeat, omnis denique labor, ita dextre perfectus est, ut egregium artis plasticae paradigma merito posuisse censeatur, hocque perrarum nostrum Antiquitatis specimen perenne maneat ex aeuo **TRAIANI** fragmentum.

Vtut vero isthoc meum de **HERCVLE MEHADIENSI** iudicium non ex imbecillis ingenii impetu fluxerit, sed diligenter principiis accommodatum sit, quae in examine operum plasticorum

rum consulenda DV FRESNOY (a) his verbis cecinit :

*Inque figurarum cumulis non omnibus idem
Corporis infleens, motusque : vel artubus omnes
Conuersis pariter non connitantur eodem :*

*Sed quaedam in diuersa trahant contraria membra,
Transuerseque aliis pugnent, et caetera frangant.*

euenit tamen, vt non nemo improuido potius consilio, quam aequo semet erigeret animo, aestimandumque nostrum Antiquitatis monimentum vana crysi succisurus, mihi epistolium traderet, nescio, certiorane me docendi studio, aut ex indicandae multae suae experientiae leuitate? — Est enim quibusdam hominibus perquam familiare, vt mirum in modum eruditionis laude corripiantur, cupiantque — — — *digito monstrari, et dicier, hic est.* (b) Ego quidem mihi inscriptas Literas ad veritatis rationem reuocare adnissus sum, non tamen me ex illis doctiorem comperio, — Quo illae ad publicam perueniant notitiam, partium mearum esse existimaui, eas huc transcribere. Ait enim :

„Fas mihi sit, Tibi Vir Spectabilis, ac eruditissime! observationes meas artisticas super.
„statua Herculis, quam Tu attulisti, candide depromere. Inspexi ego varia Italiae Musea, vidi
„complura exemplaria, quae ex veteribus de-

(a) De Art. Graph. pag. 137.

(b) A. PERSIUS Satyr. 1,

„sumta in Academia Caesareo-Regia Plastica Vin-
„dobonae recondita sunt; lustraui Pinacothecas,
„in quibus per complures menses, fere quoti-
„die, per artificem peritissimum manuductus,
„artisticam hausi cognitionem, quam, vt exten-
„derem, omnem contuli operam, vt praecipua
„artis Plasticae, et Pictoriae in meas manus de-
„uoluantur opera. Praesto mihi fuit Bibliotheca
„Palatina et eruditorum suppellex libraria.

„Meo iudicio statua haec, ex Thermis Her-
„culanis eruta, non est ex aeuo Augusti Caesa-
„ris, in quo artes, et scientiae floruerunt; hac enim
„aetate opera plastica fere a Graecis tantum pa-
„rabantur artificibus, qui simulacra Deorum,
„spiritu afflati artistico, ita finxerunt, vt intuen-
„bus, non communis hominum natura, sed sub-
„limis Heroum oculis subiiciatur imago. Ego
„praeter felicem musculorum effictionem, quae
„ad Anatomiam spectat plasticam, nihil in hac
„reperio statua, quod spectantis afficere posset
„animum. Non est in vultu expressa animi icon,
„quam artifices *characterem* vocant, nullumque
„cernitur in eodem Pathos, Veteres Herculem
„raro finxerunt laborantem; plerumque visitur in
„Heroe hoc sublimis illa quies animi, quae post
„exantlatos labores fortitudinis reminiscitur suae.
„Ita repraesentatum vidi nostrum Aleidem in Da-
„ctyliotheceis, et Museis plasticis, in pastis ex
„Dactyliothece STOSCHII, et LIPERTII di-
„sumtis. Vna tantum mihi nota est gemma, in

„qua Hercules, iuuenem repraesentans, Nemeum
„opprimit leonem. Alcides mehadensis simpli-
„citer stare videtur, sine vlllo motu corporis.
„Non inest simulacro huic sublimis illa quies;
„clauam dextra tenet, ex sinistra exuiae de-
„pendent leonis. Omnia ostentatorem praedae
„communem, non Heroem exhibent. Quantus
„occurrit in gemma cornalina Alcides cum Te-
„lepho! asseruatur hoc cimelion inter thesauros
„Vindobonenses Augusti Regis nostri.

„Statua ista ex rationibus praeexpositis ad
„sequiora referenda est secula, et quidem, vt
„videtur ad secundum aut tertium, in quibus
„artifices defecere, artesque ipsae ex prouinciis
„exulare debuerunt Romanis.

„Ad designandam saepe fatae huius statuae
„aetatem, necessarium est scire, quo tempore
„haec ex thesauris eruta sit Herculanis, quibus-
„cum monumentis? Hac sine cognitione perpe-
„ram semper de aetate operis huius plastici iu-
„dicabimus, “

„Iam oro, vt opinionem meam aequi, bo-
„nique consulas, meque Te magni facientem,
„et diligentem aestimare pergas, Vale. Dabam
„Pestini Calendis Martii MDCCCVI.

„Immortale artis plasticae opus, *Alcides*.
„*Farnesius*, sublimem illam animi quietem ex-
„primit. Venae, et muscoli non mouentur, omnes
„artus quietem indigitant, pectus leniter moueri
„videtur, crura composita, sinistrum brachium

„incumbit clauae, dextra manus Hesperia tenet
 „poma, collum tortile ad coelum vergens, no-
 „bile caput inclinatur cum gratia, serena frons,
 „maiestas in vultu, sublimis quies animi, de-
 „pressae palpebrae, oculi natantes, dulcis in la-
 „biis risus. Omnibus his illecebris caret Hercu-
 „les mehadimensis, cuius corpus nullam exhibet
 „formarum pulchritudinem (*schöne Formen*), quae
 „ideales esse debent. Omne opus plasticum *in*
 „*toto ideale* esse debet, quemadmodum poema,
 „et tabula picta. Quid per Idealismum illum ae-
 „stheticum intelligam, Tibi, vir eruditissime!
 „abunde constat. — Jam manum de tabula —
 „media instat nox. —

Diffiteri non possum, me perlecta hac epi-
 stola, vehementer stupuisse, quod vir, qui vitae
 suae curriculum ultra quatuor decades iam pro-
 duxit, figuram, vix mediocriter inspectam, im-
 maturo conatu excipere neutiquam erubuerit. Non-
 dum certe me ita imprudentem haberi sentio, ut
 monumentum nullius pretii studiosius venarer,
 impudensque consentirem, quo alius illud regio
 offerret Principi, qui liberali prorsus remunera-
 tione sibi muneri missum redimere non dubita-
 uit. — Nihilominus inconsultam Lectionem sempi-
 terno pressissem silentio, nisi disseminata occul-
 te inter gregales Recensionis fama, mihi inuito
 respondendi necessitatem non tam imposuisset,
 quam excussisset. — Homini enim a iurgiis, et
 litibus Eruditum nunquam non alienissimo,

nihil grauius accidere potest, quam si cum FLACCO VENVSINO queri cogatur:

Tecum mihi discordia est? (a)

Interim doctissimò nostro Antiquitatum Censori plurimum gratulor de perrara illa felicitate, qua se tot, tantaque Musea peruagatum esse, et in Arte plastica adeo opimo cum fructu profecisse gloriatur, ut mihi fere cum *Aesopo* ingemiscendum sit, occupata per illum omni cognitione, nullam relictam esse occasionem, Plastics hauriendi notitiam. — Probabilius beneuolus iste Correspondens me monitum esse voluit, ut irarem in ipsius verba, tanquam magistri, quod nosset, me studio Antiquitatum haud occupari, Jurisprudentiae, huic affnibus Scientiis, ac eiusdem Cultoribus plurimam laudem deferre, immo me ipsum longiori tempore *Corpus Juris hungarici* manibus versasse. Id quidem non negauerim; namque prima mihi cura fuit, ut essem *patrii non degener oris*, essentque mihi *verba diserta foro*: attamen omnis boni gustus expers non fueram, utut probi duntaxat, non eruditi Cuius nomen sectatus sim. — Quid autem didicerim? quid viderim? quid expertus sim? quidue sciam? iactare, prudentia vetat. — Nihilominus abs tua amicitia precor:

(a) HORAT. *Epod.* Od. IV.

Compesce mentem: me quoque pectoris

Tentaui in dulci iuuenta

Feruor. (a) — — —

tametsi in celeres iambos non miserit furentem, sed solidioribus iusserit intendere *animum studiis, et rebus honestis*. (b) — Opuscula mihi nunquam ex pruritu scribendi, sed semper ab occasione enata te condocerent, num ego aliquo cum fructu *aestheticam* aliquando salutauerim? (c) — Vltro tamen abs te doceri, me nequaquam pudebit, etiamsi octogenario maiorem fieri contingeret. — Quoniam autem me in disquirendis Antiquitatibus ad sensum *veri, pulchrique* relegare videris, me non acumen ingenii, sed intelligentia rei, cum annu Plautina tibi respondere cogit: *semper oculatae nostrae sunt manus, credunt, quod vident*.

Quem in finem, oro, mihi obiciis *Alcidem Farnesium, gemmam cornalinam Alcidis* cum *Telepho*, repraesentationesque ex *Dactyliotheca STOSCHII*, et *LIPERTII*? — Sintne haec vetustatis, sintne elegantiae, vel eminentiae contra *Herculem mehadensem* testimonia? equidem ignoro. — Nemo certe tuis, quos recenses, Alcidibus seu antiquitatem, seu formarum pulchritudinem abnuerit: ad euincendam tamen eminentiam non

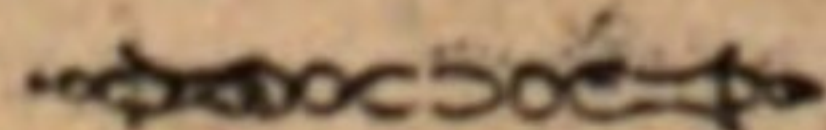
(a) HORAT. *Carm.* Lib. I. Od. 16.

(b) IDEM *Epistol.* Lib. I. *epist.* 2.

(c) *Sapienti pauca.*

ab artificiosis gemmis, et ex Dactyliothecis petendum erat argumentum. — De Statua enim sermo est: ergo uti in Foro contradictorio ius iuri opponi solet, ita nostrae quoque Statuae, eiusdem materiae, et figurae, ad vnguem quippe similis opponenda fuerat, ut diiudicari possit, vtra artificio, et formae pulchritudine praeualeat? — Insinuavi ego plures statuas, quae in absolutissimo MONTEFALCONII Opere continentur, recitavi varias figuras ex diuersis Museis, et numis, ut dissimilitudinem formarum commonstrarem, nostraeque suo in genere pretium, raritatemque confirmarem. — Si plures vis, remitto te ad SPELMANNI IOAN. *Gazam selectissimam*, CAVSEI MICH. *Romanum Museum*, SMETII IOAN. *Pinacothecam, Museum Florentinum*, aliosque Antiquitatum Scriptores: quae addo famigeratissimam *Herculis* Statuam ex museo Clementino, quam PERRIERVS (a) delineavit: *Alcides* scilicet laboribus fessus, nudus, promissa barba, incubat sinistro brachio clauae, quae exuviis leonis obtegatur, proiecta post tergum manu dextra, qua pomum aureum sustinet, torto in humerum sinistrum deorsum collo, atque capite. — Sed neque istud monumentum quidpiam similitudinis cum nostra Antiquitate habet, minimeque eius (uti nec illa, quae tu refers) elidit auctori-

(a) *Abbildungen der vorzüglichsten alten Statuen, und Gruppen, die sich theils in Rom, theils in Paris befinden.* pag. 31.

tem. — Videtur *Herculis* nostri aliquod olim existisse prototypon, ex marmore, aut metallo in maiori forma effictum, quod arae expositum in fano quopiam percolebatur. Ex hoc probabilius minoris formae aenea Mehadiensis effigies transumpta est. — Non enim fugit Antiquitatum arbitros, Artificibus veteris aevi haud indultum fuisse, ut icones Deorum pro suae phantasiae lubitu comminiscerentur. Lege quippe mythologica adstricti fuerunt, semet Theologiae Gentilium accommodare, Diisque suis ea tantum concedere attributa, quae coecitas idololatrica veteris aevi tribuenda religiose existimavit. (a) Hinc *Lares* quoque, ad quos Statua mehadiensis pertinet, ad formam prototypi effingendi erant, neque aliter Dii ac Heroes in numis repraesentari poterant, quam a Sacrificulis praeceptum fuerat. Firmissimum isthoc reddit assertum numus cum iconne *Herculis mehadiensis* cusus, et a nobis supra explanatus.

Erat itaque Statuariis, sculptoribus, pictoribus, aliisque artificibus lex posita, ut duodecim laborum in adumbrando *Hercule* nunquam non essent memores. — Hinc *Hercules* Iouis, et Alcmenae filius, aut nudus, aut pelle leonina operatus, in iconibus, marmoribus, numis, et statuis, et quidem annis maturus cum barba, ut adolescentulus imberbis repraesentatur. — Comparet

(a) VHLICH Versuch einer Numismatik für Künstler II. Abschn. I. Haupt. pag. 29.

saepenumero armatus arcu, et pharetra: praecipuum tamen eius signum est *clava*, et *poculum aureum*. Ita eundem exhibet VHLICHVS (a) *Tab. 5. fig. 2.* Praecipuae illius actiones *duodena laborum* definiuntur, exprimunturque imaginibus *Hydrae, Leonis, Apri, Tauri* furentis, *Equi igniuomi, Diomedis, Centauri, Gigantis Antaei, Cerberi, Draconis, Cerui*, etc. *Hercules musagetes* lyram manu tenet, in numo *Naxoensi* fulmine minatur, et non raro superatis laboribus quiescens fingitur. Si MACROBIVM (b) audias, *Herculem* pictores, et sculptores veteres etiam cum poculo fecerunt, et nonnunquam vagabundum, ac ebrium; tum, quod Heros nimio opere vino deditus fingetur, tum quod in antiquis fastis narretur, poculo tanquam nauigio, quod scyphum nominabant, inter summas procellas oceanum transisse. — Ex his intelligere potes, *animus si te non deficit aequus*, (c) hypotyposim tuam *Alcidis Farnesii*, iuuenibus duntaxat suffragari ad cognoscendas praestantiores *Herculis* figuras, quas quidem, cognitis bene eius laboribus, facile discernent. — Ad *Herculem mehadiensem* eneruandum tota tua narratio nihil adfert, nisi forte edicto sancitum fuisse ostendas, ne quis *Herculem*

— — — — — *praeter Apellen*
Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera.

(a) *Ibidem* pag. 77.

(b) *Saturnal.* Lib. V. pag. mihi 564.

(c) HORAT. *Epist.* Lib. I. epist. 11.

(a) Nostrae proinde Statuae adaequate ex toto similem, eamque excellentioris formae indices velim, vbi locorum existat, et in quo Museo videaris? Donicum id praestiteris, incassum praecipiti tuo consilio *Herculem Mehadiensem* impetere niteris.

At enim tua opinione non *Heroem*, sed *ostentatorem* praedae statua Banatica exhibet, quia clauam dextra, exuuias Leonis sinistra tenet. — Siccine? — Ergo trophaea, quae Victoribus in quibusvis perpetuae memoriae monumentis concedi solent, (a) potius ignominiam, quam celebritatem nominis conciliant? — Heroem aegre admodum sine occupationibus, caedibus, deuastationibus, et praedis conceperis. — Reminisce tantisper, quanta cum solennitate Romani suorum exercituum Imperatores, e bello feliciter reduces, in triumphum duxerint. — Nonne in his praeter militum signa, captiui, aurum, argentum, ceterique hostibus erepti thesauri deportabantur, populoque publice in testimonium victoriae ostendebantur? (b) Igitur a consuetudine Gentilium minus abludebat, Heroi inter Dios relato (vti honor iste *Herculi* quoque euenit) certum assignare *characterem*, per quem a reli-

(d) IDEM *ibid.* Lib. II. epist. 1.

(a) VHLICH *Vers. einer Numismat. für Künstler.* Absch. III. IV. Hauptst. §. VI. VIII. IX. etc.

(b) NIEVPORT in *Ritib. Romanor.* Sect. V. Cap. V. §. XII.

quorum Deorum figmentis discriminaretur. — Artifex Statuae Mehadiensis effingere voluit *Herculem Nemaenum*, cui utique notam characteristicam haud aliam addere potuit, quam *exuvias Leonis*. Has seu praedae, seu victoriae signa dicas, tantundem est. — *Clava* autem tanto minus praetermitti potuit, quanto certius MONTFAVCONIO (a) signum est prospere terminatae pugnae. — MACROBIO (b) tanti visa est, ut haec tria ratus sit impossibilia esse, nempe: *vel Ioui fulmen, vel Herculi clavam, vel versum Homero subtrahere*.

Herculem veteres tibi videntur rarius laborantem effinxisse. — Id quidem falsum est. — Si tu in Dactyliotheccis, et Museis vidisti quiescentem, ego ex aduerso innumeras vidi effigies apud MONTFAVCONIVM, item in numis, et alibi experientiae tuae contrarias. — Ipse etiam HORATIVS, (c) tuae opinioni contradicit, quum eum aperte *impigrum*, h. e. laboriosum pronunciat:

— — — — *Iouis interest*

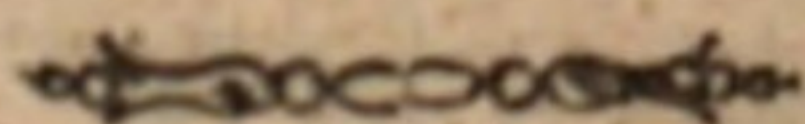
Optatis epulis impiger Hercules.

Nihilominus in nostra Statua eum certe magis ad quietem compositum, quam ad laborum aut praedarum ostentationem tendere confiteberis,

(a) *loc. citat.*

(b) *Saturnal.* Lib. V. pag. 480.

(c) *Carmin.* Lib. IV. Ode 8.

quum pedem inflexum vnum, alterum expansum intuitus fueris. — Talem corporis situm, oppido indicium esse hominis lassi, non potes non scire. — Curue praeterea infixae in terram clauae, cui tanquam scipioni innititur manus, neutiquam operationibus superbientem, sed membra defatigata innuit. *Herculem Gaditanum*, expressum in Numo, qui in editione Gronouiana POMPONII MELAE pag. 13. stans curuato pede sinistro antrorsum, dextrum tenens rectum, laeua tria Hesperidum mala, totidem Orbis eorum cogniti partes indicantia, monstrans, manu altera superposita clauae, totum corpus fulciens visitur, perinde operantem, et ostentatorem praedae dixeris? — apage sis. — Tum enim operantem dixeris, cum clauam leuat, uti comparet in numo *Traiani* Imp. apud GRISELINVM, (a) vel in alio apud VHLICHVM: (b) aut in illis, qui in notis Gronouianis ad POMPONIVM MELAM (c) exhibentur, non tamen propterea ostentatoris crimine eum notandum, hucdum legi, vel audivi. — Videas imberbem *Herculem* in numo *Tarsensium*, eius honoribus cuso apud CARYOPHILVM, (d)

(a) Versuch einer polit. und nat. Gesch. des Temeschwar. Banats. Tab. VI. num. VIII.

(b) Versuch einer Numismatik für Künstler. Tab. V. pag. 77.

(c) Conf. POMPON. MELAM *de situ Orbis*, curante Abraham. Gronouio 8. Lugd. Batav. 1782. pag. 106. et 316.

(d) *Diss. de Therm. Hercul.* pag. 100.

in quo *Telephum* filium cum cerua, a qua nutritus fuit, cum exuviis Leonis, e sinistra manu pendentibus, cumque Tauri capite, cui Neptunus furorem inspirauit, atque cum claua eidem capiti infixā, collo insuper torto victoriarum plenus consistit, quin maiestati *Herculis*, fidei, pretio, raritatisque numi, ac ipsius figurae venustati aliquid hac corporis collocatione detractum sit, quia legibus mythologicis accommodus est. — Pingē, quaeso, *Herculem furem* SENECAE, vniuersim pingē, sis, duodenam Laborum herculeorum, fortassis illum sublimem, quam tibi imaginaris, animi quietem ei ubique dabis? — Fortasse Ostentatoris personam prope aemulatura dici possent marmora *Epitynchani*, et *Asclepiadum Claudii*, et *Caecilii*, nisi *Herculis* inter Nymphas consistentis characterem proponerent. (a)

Si quid a situ regionis coniectare prudenter fas est, credo, Incolas *Daciae* non sine causa *Herculem nemaeum* inter Penates, et Lares suos accersisse. Praeterquam enim, quod Deus aquaticus habitus sit, verosimile etiam est, quod fortitudinem illius imploraerint in illa solitudine contra fera animalia, quae non poterant non congregari numerosissima inter vastissimarum sylvarum saltus, quibus hodiedum Territorium illud fartum est. — Coniecturae huic fortassis aliquam

(a) Extant in editione Gronouiana POMPONII MELAE. pag. 123.

affunderent lucem statuae, quae in Danubio perierunt, et quae mutilatae reperiiebantur, si praesto essent. — Erectis enim municipiis, et adactis coloniis, minus utique metuenda erant rabida animantia, quemadmodum *Nemaea* urbs, dilaniato per *Herculem* leone, ab omni periculo liberata fingebatur. — Igitur origo situs, quem corpori *Herculis mehadiensis* artifex indiderat, etiam coniectura probabili firmari potest. — Is certe, si LVCANVM (a) audiamus, non aliunde, quam ab imperio Pontificum provenire potuit. De istis enim cecinit;

*Pontifices Sacri, quibus est permissa potestas
— qui fata Deum, Secretaque carmina servant.*

Sed non est mihi animus pretium illustris monumenti coniecturis defendendi, posteaquam explicatum tenemus, nihil religionarium a quopiam suscipi potuisse, quod non esset conforme *Mythologiae*, quae gentilibus non minus sacra fuit, quam hodie *Theologiae* studium Christianis sanctum est.

Id quidem nemo abnuerit, Artificum vni prae altero feliciorum, promptioremque fuisse manum, hincque Statuas subinde enatas esse crudissimi operis, alias contra summae admirationis. Tu praeter felicem musculorum effictionem nihil reperisti in Statua mehadiensi, quod spectantis afficere posset animum. In vultu nullum inuenisti

(a) *Pharsal*, Lib. I.

characterem, nullumque Pathos; stare praeterea tibi videtur sine vlllo motu corporis? — Quam ergo misere caecutiunt, qui talismodi Antiquitatum optime gnari, isthoc monumentum curiose ad solidae disciplinae praecepta reuocarunt! Vtut ego probe nouerim, Statuam nostram haud canonem artis plasticae efficere, neque etiam laborem, dextramque POLICLETI proclamare: attamen

— — — — — *si propius stes*

Te capiet magis; — — —

Iudicis argutum quae non formidat acumen.

Opera perfectissima, nullique prorsus naeuo obnoxia ab Artificibus quantumuis celebratissimis frustra exspectari, sapienter animaduertit olim ALEXANDER GERARDVS; (a) quia ars, phantasia, gustus, ratio, et iudicium frequenter se conuellunt. Sed vbi industria singulare in effingendo opere aliquo sibi meritum vendicat, contemnit vir boni gustus naeuos vnius, alteriusque partis. (b)

— *Vbi plura nitent — non ego paucis*

Offendar maculis, quas aut incuria fudit,

Aut humana parum cavit natura. —

Si quid video, in *Hercule* efformando Artifex haud aliter illum abs te desideratum *characterem*

(a) Versuch über den Geschmack. II. Th. VII. Absd.

(b) *Reflex. critiques sur la poesie, et sur la peinture.* Part. II. §. 26.

exprimere potest, quam ea tribuendo fortitudinis, atque heroismi in vultu, ac membris signa, quae animum inspicientis reddant attentum. — Quodsi inuentioni ex iusta proportionē iungatur singularum partium cum toto consensus, etiam formae pulchritudinem attingit. — Sed quoniam haec ex LAIRESSEO (a) tibi caeteroquin cognita esse, nullus dubitem, occurrit mihi, iudicium in discutiendis, et approbandis fabricatis admodum arbitrarium esse: nam — — *amoena vocat mecum, qui sentit, et odit*

Quae, tu pulchra putas. (b) — — — Oboritur plerumque difficultas in examinandis veteribus figuris inde, quod oculus noster illis minus assuetus sit, hincque intensa in vnum obiectum magis acie, ceterarum partium examen, totiusque ad verum *idealismum* habendum combinatio passim negligatur. — Neque etiam aequali gradu in Mythologia, Poesi, Historia, Critica, Aesthetica, et his affinibus scientiis, artibusque omnes versati sumus, ut omnino irrefragabilem, et limati iudicii sententiam de operum plasticorum pulchritudine, pretio, et artificio ferre valeamus. — In quibusdam enim Statuis nihil prorsus inuenitur, quod aliquid *sublime* enunciaret, sua tamen neutiquam carent aestimatione, quia,

(b) *Großes Mahler Buch*. IX. Buch. Abhandl. von der Bildhauerkunst. pag. 217. et seqq.

(c) HORAT. *Epist.* Lib. I. epist. 14.

teste QVINTILIANO, (a) *commutatio*, et *magis inopinata delectant*. — Immo in hunc meum sensum ARISTOTELES (b) de *Polygnōti*, *Dionysii*, et *Pausonis* penicillo iam olim iudicauit: inquiens: πολυγνῶτος μὲν κρείτους, παυσῶν δὲ χειρους, Διονυσίος δὲ ὁμοίους εἰκάζει. — Neque etiam aliter sentit doctissimus olim Abbas DV BOS, (c) *mutuata paritate a poemate, et tabula picta ad opera plastica, quae tu in toto idealia requiris, quemadmodum poema, et tabulam pictam*. Potest scilicet seu vnum, seu alterum pessime esse dispositum, vilibusque instructum quidem partibus, nihilominus tam pictura, quam poema in suo genere excellere, vtut opera non sint perfectissima. — Raro admodum euenire, vt artifex, quantumvis celebris, in effingendis singulis, quae ad operis alicuius perfectionem spectant, partibus emineat, iam olim QVINTILIANVS (d) obseruasse videtur, quum ait: „ad veritatem *Lysippum*, et *Praxitelem* accessisse optime affirmant. Nam *Demetrius* tanquam nimius in ea „reprehenditur, et fuit similitudinis quam pulchritudinis amantior.

Etiam si itaque ad absolutam formae pulchritudinem tua opinione aliquid in *Hercule meha-*

(a) *Instit. Orator*, Lib. VIII. Cap. 6.

(b) *de Poet*. Cap. XII.

(c) *Reflex. critiques sur la Poesie*, et sur la peinture. Part. II. §. 26.

(d) *Instit. Orator*. Lib. XII. Cap. 2.

diensi desiderari existimaretur, tamen rarior ipsius figurae positura, et felix, quam nec tu negas, musculorum effictio, velut singulare anatomiae plasticae meritum supplet (si tamen aliquis in hac Statua est) defectum, eiusdemque pulchritudo vno, alteroue naeuo neutiquam tollitur. — Sed fortassis defectus ille magis imaginarius, quam realis est. — Si enim isthoc antiquitatis fragmentum ad artis plasticae principia reuocetur, in ea classes pulchritudinis (a) tam accurato ordine se inuicem excipiunt, vt

— — — *Laeuia, plana*

Magnaue Signa — — —

Ex longo deducta fluant, non secta minutim. (b)

id est: gradus quidam *quantitatis* in membris, fibrillis, aliisque corporis partibus, aptissima cum inuentione, proportionem, conuenientia, et associatione iucunde elucescat. — *Proportio* consistit in partium externarum harmonia, quae quanto maiori solitudine ad mensuram geometricam reductae sunt, tanto certiores commonstrant symmetriam. *Conuenientia*, quae hanc sequitur, historica in ornatu non potest non etiam fabricato plurimum addere et dignitatis et venustatis. Haec ab *inuentione* profluit, qua ingenium artificis manifestatur; ipsa vero *associatio* proportioni affinis a Statuario per ideas figurae, quam effinxit,

(a) HOGARTH Untersuchung der Schönheit. Cap. 11.

(b) FRESNOI de art. graph. v. 108.

abunde insinuata est. — Ex istorum principiorum plasticorum accurata coniunctione in nobis quemdam sensum *pulchritudinis* seu *relatiuae*, seu *absolutae* excitari, perquam scite arguit HVTCHESONIVS. (a) Quodsi haec cum descriptione Statuae, quam superius dedimus, pensitate conferantur, *Herculem mehadiensem* sane ad plasticos principia ab artifice haud imperito efformatum esse, aequus rerum arbiter nequaquam inficiabitur.

Tu in vultu *characterem* quaeris, nullumque inuenisti *πάθος*? — conspexerunt, crede mihi, in eo alii τὸ πρόσωπον ἡσυχίον, iconem quippe animi figurae ex toto prorsus conuenientem. — Si tamen nihil plane in nostra Statua reperis, quod tuum afficere possit animum, tribunitiae tuae sententiae vltro non aduersabor. Frustra enim ratione depugnatur contra illos, qui — *nil rectum, nisi, quod placuit, sibi ducunt*. (b) Sat sit, considerato corporis situ, simulacro huic sublimiorem animi quietem dari non potuisse. Stare autem *Herculem* nostrum prorsus immotum, ipse quoque persuasus sum, Stat enim — *solutis crinibus, ambiguoque vultu*. (c) Nec assequor, quomodo in aenea figura motus seu tremulus, seu sciotericus, aut cuiuscunque nominis cogitatione

(a) Untersuchung des Ursprungs unserer Ideen von Schönheit, und Tugend. 1. Abhandl. 4. Abschn.

(b) HORAT. *Epistol. Lib. II. epist. I.*

(c) Idem *Carm. Lib. II. Od. V.*

depingi valeat. — Profecto incredibili imaginatione opus est, vt hunc aliquis in suo cerebro concipiat, aut plane oculis se videre putet. Argutiae hae sunt, non ad eruendum *idealismum aestheticum*, sed ad exprimenda phantasmata poetica scitulis conducturae. — *Sublimitas* anxie quaesita in omni arte vacillat.

Dum vitat humum, nubes, et inania captat.

Quanta, quaeso, non LONGINVS admiratus est in HOMERO, quae HERMOGENES, (a) et SCALIGER (b) contemserunt? — Exactissimos ingenii foetus, quos STATIVS, LVCANVS, VIRGILIUS ad posteros transmiserunt, suis non carere vitiis BOVHOVSIVS (c) declarauit. Nimiam diligentiam Protogenis operibus ab APELLE errori datam esse, narrat PLINIVS. (d) — Vehementer ergo fluctuans est gustus aestheticus, qui fortassis non intra seculum, non intra decadem, sed intra paucos dies mutationem persaepe subit, neque vbique gentium, et locorum vnus, idemque est. — Profecto (saluis doctrinae de bono gustu praeceptis) frequenter verae, vel falsae formantur ideae, prout scilicet mens magis, vel minus serena est. — Inde plura postea indirecta de obiectis nascuntur iudicia, quibus tuam etiam de *Hercule mehadiensi* tanquam ex tripot-

(a) *Rhetor.* περί ΙΔΕΩΝ Lib. II. pag. mihi 192.

(b) *Poetic.* Lib. V. Cap. 3.

(c) *Maniere de bien penser.* Dialog. 3.

(d) *Hist. natural.* Lib. XXXV. Cap. 10.

de pronunciatam adnumerauerim sententiam. — Etiam si Statua nostra ad summi conceptus voluptatem primo obtutu animum non excitet, neque etiam character illius dominans sit, tamen originalis figurae ideam proponit, et boni gustus artificium confirmat, quod sane ad illius valorem viro praeiudiciis libero sufficiens est argumentum.

Accedit porro aestimanda eius *antiquitas*, quam fortasse haud alius in quaestionem vocauerit, nisi qui veterum rituum, historiarum, argumentorum, notarum, et signorum, e quibus praeiorum operum aetas non modo diuinari, sed etiam determinari assolet, prorsus ignarus sit. In nostra Statua partes aliquae corporis aerugine iam exesae sunt, quam utique per temporis diuturnitatem sub terra contraxit, (a) immo viride aeris etiamnum per totam figuram diffusum est, quod opinionem adulterati, vel recentioris fabricati in sciolis quoque cohibere debet. — Tu quidem ad aetatem illius designandam scire postulas tempus, quo haec inuenta habetur, quibusue cum monumentis? — Miror te non legale (ut Iuris consulti nostri loqui amant) testimonium deprecere, quo illius auctoritas corroboretur. — At ego annum reperti pretiosi huius ex antiquitate romana fragmenti fidedigne enarraui, locumque

(a) — — — — — *longa vetustas
destruit, et saxo longa senecta nocet.*

indicaui, in quo Coloniam extitisse, nullus rerum patriarum peritus ambigit, posteaquam Lapidum superius recitata epigrammata cultum *Herculis* in *Dacia ripensi* affatim testificantur. — Non tam annus, quo Statua mehadiensis effossa est, quam, quo Romani illic consederunt, atque locus, in quo reperta fuit, inuestigandus erat, ut ex praeteritorum temporum, et locorum adiunctis, si non manifesta certitudo, saltem aliquid veri simile elici valeat. Nam *antiquis in rebus si qua veris similia, pro veris accipiuntur.* (a) Quum ergo opus isthoc plasticum ante annos mille septingentos, ac ultra, eam in regionem quoquo modo delapsum statuitur, assertum a veritate non abhorret, neque perperam de illius aetate indicatur.

Non refero quidem illud ad AVGVSTI imperium, aut hunc praecedentia tempora; mihi tamen abunde satis est, perspicuis testimoniis, et rationibus docuisse, quod pleraque Herculana immensi laboris curis per TRAIANVM illic condita fuerint. — Quare pretium, auctoritatemque Statuae nostrae neutiquam infringi credas, si supra tertium, vel alterum Christi seculum illius epocha protendi nequeat, quo videlicet tempore artifices in Romano Imperio iam defecisse, artes ipsas e provinciis exulasse, nullum monimentum manu graecanica elaboratum esse, ingeniaque nulla

(a) LIVIVS *Hist. Rom.* Dec. I. Lib. V.

amplius spiritu artistico adflata extitisse, sine vlla dubitatione palam profiteris. — Etiam si tuae adstipularer sententiae, tamen intercapedo octo et decem saeculorum, ingentem annorum seriem usque nostra, quae vivimus, tempora efficit, omneque illius aevi productum plurima attentione dignum reddit. —

Absit vero, ut artes TRAIANO imperante concidisse, nobis persuadeamus, SEX. AVR. VICTORIS (a) auctoritate docemur, eum magis dilexisse *simpliciora ingenia, aut eruditissimos, quamvis ipse parcae esset scientiae, moderateque eloquens*. — Ornarunt eius imperium C. PLINIVS CAECILIVS SECVNDVS Consul, huiusque coaeui CORNEL. TACITVS, SVETONIVS TRANQVIL. L. ANNAEVVS FLORVS, HYGINVS, M. FAB. QVINTILIANVS, (b) aliique viri, ac Scriptores famigeratissimi. — Ecquis Principem *Patris Patriae* eloquio condecorari potuisse crediderit, nisi curas suas etiam in promotionem Artium liberalium, et scientiarum intendisset? — Exquisita ingenia fortunam belligerationum adiuuere, contra hostes inexpugnabilia fuerunt munimenta, inaccessarumque arcium loco ab Imperatore habita sunt, cuius fortitudo in

(a) *Hist. Rom. de vit. et morib. Imp. Rom. Cap. XIII.*

(b) Conf. BVDAI ÉSAI. *Régi tudós világ Históriája.* 8. Debreczen. 1802.

Germania, Dacia, Armenia, Seleucia, et alibi Romani Imperii dignitatem mirifice sustinuit. — Si synchroni PLINII (a) sermonem attendamus, in ipsis quoque *Traiani* conuiniis *studiorum honor* celebratus fuit. Immo, quanto in pretio habuerit Litteras, disserte his verbis enunciat. (b) — „Quid vitam? quid mores iuuentutis, quam „principaliter formas? quem honorem dicendi „magistris, quam dignitatem sapientiae doctoribus habes? ut sub te spiritum et sanguinem et „patriam receperunt studia, quae priorum temporum immanitas exiliis puniebat, quum sibi vitiorum omnium conscius Princeps, inimicas virtutis artes non odio magis quam reuerentia relegaret? ac tu easdem artes in complexu, oculis, auribus habes. Praestas enim quaecunque „praecipiant; tantumque eas diligis, quantum „ab illis probaris.“ (c) *Lauacra, balnea, aquaeductus, porticus, columnas, theatra, aedes* denique, quae artis peritiam, et gustum loquerentur, non modo Romae, sed etiam in Prouinciis, imperante *Traiano* surrexisse, idem PLINIVS in suis *Epistolis* (d) frequentius meminit. — Ex

(a) In *Panegyri Traiano dicto* pag. mihi 43.

(b) *Ibidem.* pag. 41.

(c) Huc pertinent liberalitatis exempla, quae a *Traiano* viros doctos exceptos fuisse, refert PLINIVS *Lib. X. epist. 66. 67.*

(d) *Lib. IX. epist. 39. Lib. X. epist. 35. 46. 47. 49. 51. 58. 59. 69. 75. 97. 99.*

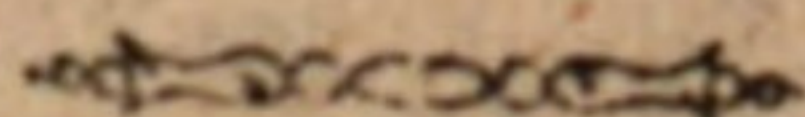
artificibus illius aevi nomina *MVSTII*, (a) et *APOLLODORI DAMASCENI* ignota non sunt. — Posteriori architecturae, ac hydraulicae fuisse intelligentissimum, annunciat *pons* stupendi operis, quem iussu Imperatoris ad *Portam ferream* (b) super *Danubio* posuit in longitudine 4770. pedum, insistentem XX. pilis ex quadratis lapidibus, quibus ad distantiam 170. pedum iungebantur fornices ex ligno solide constructi. Cuiusvis pilae crassities 60. altitudo praeter fundamenta 150. pedes aequabat; in vna ripae parte *Pontium*, in altera *Theodoram*, castellorum vices, ad tuendum pontem contra hostiles incursiones, suppleuisse aevo *PROCOPII*, narrat *ZEDLERVS*. (c) — Non minoris moliminis est *Columna Traiana* a Senatu, Populoque Romano in memoriam sub iugum missae *Daciae*, honoribus Imperatoris posita, cuius effigiem verbis viri Perillustris, et celeberrimi C. G. HEYNII (d) damus. „Habet „enim ipsa Columnae moles et altitudo CXV. „pedum (cum statua, quae olim XXII. pedum

(a) Iste *Cereris* aedem refecit. *PLIN. Lib. XI. epist. 39.*

(b) Valachis hodie *Waschul*, Hungaris *Vaskapu* dicitur.

(c) *Allgemeine Chronik. II. Band pag. 459.*

(d) Ex Epistola ad *IO. CHRIST. ENGEL* *Commentat. de Expeditionib. Traiani ad Danubium*, etc. pag. 20

„imposita fuit, nunc S. Petri est XIII. p.) mar-
 „morum, ex quibus illa constat, XXX. numero
 „ingentium congeries, miranda scapi crassities,
 „diametrum ima parte habens X. et XI. pedum,
 „spatiumque interius, quod CLXXXIV. gradus
 „habet, quibus ad fastigium columnae ascende-
 „re licet, XLI. fenestris lucem admittentibus,
 „tum vero figurarum sculptarum numerus ad duo
 „millia assurgens, earumque varietas, et ars in
 „fingendo, sculpendoque ore, cultu, habituque;
 „habent inquam, omnia haec magnam admira-
 „tionem; accedit, quod ipse operis titulus me-
 „morat, egesta ad eam altitudinem humo co-
 „lumnarum positam esse, quandoquidem illa me-
 „dium fori Traiani tenebat, quod colle effosso,
 „et ad planitiem redacto factum erat.“ — Vtut
 vir doctissimus auctorem anaglyphi ab erroribus
 haud excusatum esse velit, interea ait (a) ta-
 „men: „artifici manet sua laus inprimis in deli-
 „neandis, et circumscribendis singulis figuris,
 „inprimis virorum formis, motu, gestu, actu;
 „videas multa magna corporis vi, animique vir-
 „tute geri; corporum habitus, vestitusque, gres-
 „sus, et incessus, sensus quoque animi, tam
 „felici arte sunt redditi, vt nihil in hoc deside-
 „rari posse videatur: — — — Maximam autem
 „mirationem columna habere debuit ipso loco,
 „et respectu ceterorum operum fori Traiani;

(a) *Ibidem* pag. 38.

„quandoquidem illa eminebat inter magnificis
„extructiones varii generis, palatia, templa, por-
„ticus amplissimas, et arcum triumphalem; ex
„toto itaque adspectu, non ex vna, et altera
„structura magnificentiam aestimare licet.“ Aptis-
sime haec *Herculis mehadiensis* figurae respon-
dent, videlicet: a vitio, quod minuto tuo lyncis
(a) oculo in hac Statua tibi videre visus es, au-
ctorem imaginis (quemadmodum id columna Tra-
iana auctorem anaglyphi) culpandum, non vero
manum artificis damnandam esse negligentiae.
Profecto saeculo *Traiani* nequaquam defecisse in
Romano Imperio, qua late patebat, artifices,
non modo explicata bina perspicacissimi ingenii
specimina, pluraque in C. PLINII Epistolis te-
stimonia condocent, sed porro etiam exempla
basilicarum, templorum, fanorum, amphithea-
trorum, balneorum, aquae ductuum, viarum,
aliorumque operum, quae a BARTALE (b) in
Dacia olim viguisse memorantur, omne, quod
haec in re obscurum est, commode illustrant. —
Poene impossibile est, ut spatio vudecim anno-
rum, quibus Imperator fortissimus post debella-
tum *Decebalum* vixit, *Daciam* sine magna Arti-

(a) Vetus Hungarorum proverbium Recensentibus
nostri acui perquam accommodum est: *más házánál
szemes, magáénál vak.*

(b) *Ort. et occas. Imp. Rom. in Dacia medit.* Cap.
I. §. XV.

ficum, eruditissimorumque virorum copia securam, splendidam, fertilem, felicem, ornatissimam denique reddere potuisset. — Nam ex ruinis, quae modo in villis, modo ad fluuios, et ripas, aut inter silvas, ac montes conspiciuntur, non obscure adparet, Artifices in excolenda regione, quae hodie *Banatus Temesiensis* nomine venit, aetate *Traiani* ingenium, manusque suas egregie exercuisse. — Certe vestigia viarum Romanarum, quae incredibilis operae lapidibus, tegulisque stratae fuerunt, atque pluribus in locis per vniuersam Daciam pone *Danubium*, et *Bersonam*, (a) qui olim *Bersouiam* veterum aluebat, passim supersunt, solertes antiquitatum indagatores iam saepenumero in admirationem rapuerunt. (b) Ipsa *caverna* ad recipiendum copiosiore militem, quae in monte pone *Danubium*, *viamque Traianam* vsque pagum *Ogradina* dictum protenso, spectatur, opus est stupendum industriae romanae, ruinis observatoriae *turris* etiamnum septum. (c) Occupata Dacia, *Traianum* sollicite etiam thesauros, qui sub terra latebant, curasse, planum facit *Collegium aura-*

(a) Fluiolus, qui hodie ad *Manak* iungitur *Temeso*.

(b) Huc certe referri potest illud *PROPERTII* Lib. III. Eleg. 16.

— sonat Herculeo structa labore via.

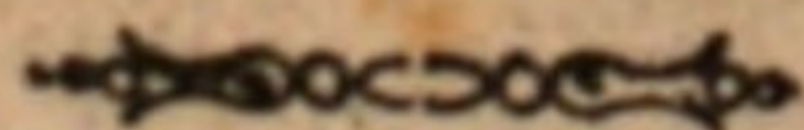
(c) Conf. Tabul. VII. in *GRISELINI* Geschichte des Temeswarer Banats.

rium inibi erectum, cui Libertum suum praefecerat, cum votiua tabula :

IOV. INVENTORI
DITI. PATRI. TERRÆ. MATRI
DETECTIS. DACIÆ. THESAURIS
DIVVS. NERVA. TRAIANVS
CÆS. AVG.
VOTVM. SOLVIT.

Metallifodinas sine singularis artificii *machinis* haud aliquando cultas fuisse, nostri aevi labores liquido comprobant. — Consenties ergo etiam ad hoc opus perficiendum neutiquam indoctos Artifices adhibendos fuisse. — Profecto quidquid antiquitatis romanae hactenus in *Banatu* reperiebatur, omnino illustre est, atque aetatem *Traiani* vix praecesserat. Vnde concludere pronum est, sub illius gubernio Romanum Imperium sufficientes in Prouinciis numerasse cuiusvis generis Artifices. Istorum aliquis etiam *Herculem mehadicensem* effinxerit ad *gustum, votum, iudicium, et imperium* Prouincialium, vel maxime *Legionum*, quarum plures per *Municipia* dispersae in *Dacia ripensi* degebant, *Colonias* ex *Italia* eorum translocatas contra hostium inuisiones tuiturae. — Namque *Decebal*o deuicto, Imperator *Traianus* in Tabulis suis votiuis IOVEM *Statorem*, HERCVLLEM *Vincitorem* (a) nominat. — Si itaque

(a) Conf. GRISELINI Geschichte des Temeschwarer Banats. II, Th. XL. Brief. pag. 111.

in Statua nostra *Hercules* personam Herois representat, quid, quaeso, contra consuetudinem *Vincitoris* ab artifice peccatum est? — Sed enim subiit haec longioris perscrutationis examen, visumque est

— — — — *pretium donare muneri.* (a)
 Supernacaneum proinde foret inani verbositate vltro disputare. — Me certe taedet diutius huic argumento immorari, cui elucubrando, ne in maiorem, quam mihi imperaueram, molem excreceret, a me omnem conatum adhibitum fuisse, qua es perspicacitate, facile intelliges. — Habeas ea propter pauca haec in vicem responsi ad cogitata, quae tibi ex ascopera oestri poetici intempestive, et admodum celeriter exciderunt. — Atque *I nunc, et versus tecum meditare canoros.* (b)

(a) HORAT. *Carm.* Lib. IV. Od. 8.

(b) IDEM *Epist.* Lib. II. epist. 2.

P E S T H I N I,

TYPIS MATTHIAE TRATTNER. CAES. R. PR. TYP.

1 8 0 6.

Miller, Jakab Ferdinánd,

Hercules Mehadiensis

Pesth 1806

Arch. 94

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10257192-7